



www.musavat.com

MUSAVAT



Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 23 aprel 2025-ci il Çərşənbə № 68 (8678) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

İcra başçıları postunun ləğvi bu səbəbdən ləngiyir



Məsələ referendumda həllini tapa bilər

yazısı səh.3-də

Dörd banka 1 milyard depozit qərarı

yazısı səh.10-da

TDT-nin ağsaqqaları Lefkoşaya toplaşır

yazısı səh.4-də

Qərbin Azərbaycanla sərhəddə əməliyyat hazırlığı

yazısı səh.5-də

Bir əsrdir dünyə düşən "Qafqaz Evi" ideyası

yazısı səh.4-də

Deputatdan Qarabağda işləyənlərlə bağlı təklif

yazısı səh.14-də

Moskvanın yeni təklifinə Bakıdan reaksiya

yazısı səh.5-də

Minsk Qrupunun ləğvinə hazırlıq - əleyhinə olan dövlətlər

yazısı səh.8-də

Parlamentdə müzakirələr

yazısı səh.11-də

Təhsil üçün xaricə gedənlər niyə geri qayıtmır?

yazısı səh.12-də

23 aprel Ukrayna üçün həlledici gündür

yazısı səh.9-da

Azərbaycanda ikinci dil problemi

yazısı səh.12-də

İLHAM ƏLİYEVİN ÇİN SƏFƏRİNİN GEOSİYASİ KODLARI

Prezidentin dünyanın bir nömrəli iqtisadi gücü olan ölkəyə səfərinin məntiqi yalnız Cənubi Qafqazda müştərək maraq yaratmaq səyləri ilə məhdudlaşmır



yazısı səh.9-da

Dünyanın "dərindən dövləti" - Vatikanla Bakını nə birləşdirir?

Vəfat edən Roma Papası Qarabağ məsələsində bitərəf rol tutmağa çalışıb; Vatikan dünyada geopolitik siyasətə ciddi təsir gücünə malikdir

yazısı səh.6-da



Olivyer Dekeri

Fransa səfiri Azərbaycanla sərhədə silah aparıb?

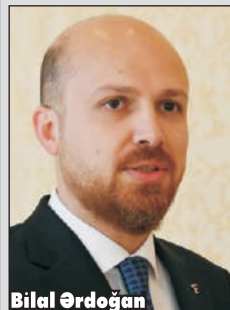
yazısı səh.7-də



Samir Sadiqov

Naxçıvanın səhiyyə nazirinin başı dərddə

yazısı səh.10-da



Bilal Ərdəzan

Ərdəzanın oğlu: "Mənim siyasi ambisiyam yoxdur"

yazısı səh.7-də



Mərkəzi Bankın yeni binası bu tarixdə hazır olacaq

Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) yeni binası 2025-ci ilin avqust ayında təhvil veriləcək.

Bu barədə "APA-Economics"ə layihənin icrasını həyata keçirən Türkiyənin "Tekfen" şirkətindən bildirilib.

Qeyd edilib ki, yeni binanın layihə və tikinti işləri 2021-ci ildə bağlanmış müqavilə ilə həyata keçirilir. Binanın tamamlanma tarixi əsas müqavilənin əhatə dairəsinə əlavə edilən əlavə işlərlə əlaqədar olaraq 2025-ci ilin avqust ayına qədər yenilənib. Layihə üzrə işlərin 84,1%-i tamamlanıb.

Xatırladaq ki, hündürlüyü 163,8 metr olan Mərkəzi Bankın yeni binasının sahəsi 35 min 737 kvadratmetrdir. Atriumu və geniş açılışlı asma bağları olan yeni bina fasada inteqrasiya olunmuş günəş enerjisi panelləri və təbii ventilyasiya kanalları ilə enerjiyə qənaət və işçilər üçün geniş iş mühiti təklif edəcək. Layihənin müəllifi avstriyalı Coop Himmelblaudur. O eyni zamanda Frankfurt'daki Avropa Mərkəzi Bankının dizaynını da hazırlayıb.

Partiyalar 2024-cü ildə nə qədər qazanıb?

Siyasi partiyaların 2024-cü il üzrə gəlirləri açıqlanıb. Mərkəzi Seçki Komissiyasına təqdim olunan maliyyə hesabatlarına görə, Yeni Azərbaycan Partiyası 35 milyon 10 min manata yaxın gəlir əldə edib, Azərbaycan Demokrat Partiyası, Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyası, Azərbaycan Ümid Partiyası, Gələcək Azərbaycan Partiyası, Milli Dirçəliş Hərəkatı Partiyası, Müasir Müsavat Partiyası ili gəlirsiz keçirib.

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası gəlirini 336,8 min manat, Ədalət, Hüquq, Demokratiya Partiyası 284,8 min manat, Böyük Quruluş Partiyası 274,5 min manat, Azərbaycan Demokratik Maarifçilik Partiyası 274,4 min manat, Ana Vətən Partiyası, Demokratik İslahatlar Partiyası, Milli Cəbhə Partiyası, Respublikaçı Alternativ Partiyası 274,2 min manat, Vəhdət Partiyası 195,6 min manat, Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyası 68,1 min manat, Böyük Azərbaycan Partiyası 65,8 min manat göstərib.

Müsavat Partiyası ili 29,5 min manat, AĞ Partiya 4,6 min manat, Azad Vətən Partiyası 3,5 min manat, Ədalət Partiyası 3495,6 manat, Azərbaycan Xalq Partiyası 3400 manat, Yeni Zaman Partiyası 2025,6 manat, Haqq-Ədalət Partiyası 1045 manat, Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyası 200 manat gəlirlə basav vurub.

Qanuna görə, siyasi partiyanın əsas maliyyələşmə mənbələri üzvlük haqqı, ianə, dövlət maliyyə yardımı, çap mediasının, ictimai-siyasi nəşrlərin, başqa təbliğat və təşviqat materiallarının hazırlanması və satışı, mülki hüquq müqavilələri üzrə əldə edilən vəsait, hüquq varisliyi və vərəsəlik yolu ilə əldə edilən əmlakdır.

Oğlu Kürdə boğulan ata intihar etdi

Zərdab rayonunda intihar hadisəsi baş verib. "Teleqraf" xəbər verir ki, aprelin 21-də saat 13 radələrində 1960-cı il təvəllüdlü Pəhlivan Cavad oğlu Məmmədov yaşadığı Qorqubağı kəndindəki evin həyətinə özünü asıb.

Onun həyatını xilas etmək mümkün olmayıb.

Yaxınlarının bildirdiyinə görə, bir neçə il əvvəl Pəhlivan Məmmədovun hərbi xidmətdən qayıdan oğlu Kürdə boğularaq vəfat edib. Həmin vaxtdan P.Məmmədov sarsıntı yaşayıb.

Metroda gedışhaqqı artacaq?



"Dərnəgül" elektrik deposunun layihələndirilməsi "Bakı Metropoliteni" QSC-nin "Bakimetrolayihə" İnstitutu tərəfindən aparılıb. Burada depo üçün mühüm olan bütün infrastruktur yaradılacaq".

Bu sözləri BAKU.WS-ə açıqlamasında "Bakı Metropoliteni" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin mətbuat katibi Bəxtiyar Məmmədov bildirib.

Qurum rəsmisi əlavə edib ki, layihədə depoda obyektlərin, təsərrüfat və istehsalat sahələrinin qurulması zamanı infrastrukturun tələblərə uyğun olmasına xüsusi diqqət yetirilib: "Burada hər bir sahənin fəaliyyəti müasirliklə yanaşı, daha optimal, səmərəli və funksional avadanlıqlarla təmin ediləcək. Deponun tərtibatında Yaşıl xətt üzrə qatarların ən müasir mikroiklim nəzarəti sistemində xidmət göstərilməsi, eyni zamanda qatarların təmiri üçün lazım olan bütün zəruri infrastrukturun qurulması, mühəndis-sanitariya sahələrinin optimallığı, ekoloji tələblərin standartlarına uyğunluğu, müasir təkəyyonma dəzgahının quraşdırılması və digər bu kimi mühüm tələblərə diqqət ediləcək. Hazırda Bakı Metropolitenində gedış haqqı tariflərinə yenidən baxılması aktual deyil".

Vardanyanın məhkəməsində onlar ifadə verdilər



Azərbaycanın Cinayət Məcəlləsinin sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, həmçinin terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirməyə dair maddələri ilə və digər ağır cinayətlərdə təqsirləndirilən Ermənistan vətəndaşı Ruben Vardanyanın barəsində cinayət işi üzrə aprelin 22-də keçirilən məhkəmə prosesində zərərçəkmiş şəxslər ifadə veriblər.

APA xəbər verir ki, zərərçəkmiş Həsənəli Əliyev ifadəsində 2024-cü il fevralın 4-də həyətəni sahədə heyvan otarkən ermənilərin basdırdığı minaya düşdüyünü bildirib. "Nəticədə sol ayağımın aşağı üçdəbir hissəsi amputasiya olunub", - deyərək vurğulayıb.

Məhkəmə prosesi zərərçəkmiş şəxslərin dindirilməsi ilə davam etdirilib. Onların əksəriyyəti ayaqlarının bir hissəsi amputasiya edilmiş minaya qurbanlarıdır. İfadə verən zərərçəkmiş şəxslərin əksəriyyəti məhkəməyə qoltuqağacı və əsa ilə gəliblər.

Azərbaycanla Somalının müdafiə sahəsində əməkdaşlığı

Azərbaycanla Somali müdafiə və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlıq edəcək. APA-nın xəbərinə görə, bu, Milli Məclisin keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılan "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Somali Federativ Respublikası Hökuməti arasında müdafiə və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlıq haqqında Saziş" in təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsində əksini tapıb.

Müzakirələrdən sonra qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq bir oxunuşda qəbul edilib.



Xəzər rayonunun "vayenkom"u həbs edildi

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Xəzər Rayon İdarəsinin rəisi Ramin Şükürov həbs edilib. "Qafqazinfo" xəbər verir ki, Ramin Şükürov korruptsiya cinayətlərində təqsirləndirilib.

Həmin rəis bir müddət əvvəl Baş Prokuror yanında Korruptsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi tərəfindən saxlanılmışdı. Amma həmin vaxt barəsində ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilmişdi. Aprelin 22-də Bakı Hərbi Məhkəməsinin qərarı ilə ilkin istintaq müddəti üçün o, 3 aylıq həbs edilib.



Hidayət Heydərov millidən niyə çıxarıldı?

Avropa çempionatında çıxış edəcək cüdo üzrə Azərbaycan millisinin heyətində dəyişiklik olub. Bu barədə Azərbaycan Cüdo Federasiyasından bildirilib.

Qeyd olunub ki, olimpiya, dünya və dördqat Avropa çempionu Hidayət Heydərov xəstələndiyi üçün həkimlərin qərarı ilə heyətdən çıxarılıb. Onu yarışda Rəşid Məmmədliyəv (73 kq) əvəzləyəcək.

Gəncədə məktəblilər arasında dava: 3 nəfər yaralandı

Gəncədə məktəblilər arasında dava olub.

Modern.az xəbər verir ki, Əhməd Cavad adına 2 nömrəli tam orta məktəbin şagirdləri - 2009-cu il təvəllüdlü Fərid Quliyev, 2010-cu il təvəllüdlü Amin Hüseynov müxtəlif dərəcəli xəsarət alıblar.

Onlar Gəncə şəhərindəki xəstəxanalardan birinə yerləşdiriliblər.

Son günlər paytaxtda həm binalarda, həm də iri obyektlərdə yanğın hadisələrinin sayı artıb. Paytaxtda satılan çoxmənzilli binaların çoxunda mənzillər tam təmirsiz satıldığına görə mənzil sahibləri istədikləri formada təmir edirlər və mənzilləri təmir edən usta, tikinti briqadaları təmir zamanı keyfiyyətsiz elektrik xətlərindən istifadə etdikləri üçün bu cür hallar baş verir.

nu, Nizami küçəsində anbarlardan birində də güclü yanğın olub. Müxtəlif təyinatlı mallar saxlanılan anbarda yanğının baş verməsinə səbəb kimi qısaqapanma göstərilir.

Qeyd edək ki, qanunla təsbit edilən norma və standartlara görə obyektlər yanğın dolabları, yanğın hidrantları, su çəni və zəruri yanğından mühafizə vasitələri ilə təchiz edilməlidir. Bu təchiza-

mayeləri - benzin, spirt, aseton, benzol və sair maddələr xüsusi metal qutuda saxlanılmalıdır.

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, son günlər Bakıda ard-arda baş verən yanğın hadisələri narahatlıq doğur: “Bu hadisələr struktur və nəzarətsizlik probleminin signalı da ola bilər. Artıq bir neçə gündür ki, həm yaşayış bina-

siz elektrik kabellərindən istifadə etməsi, kondisionerlərin qeyri-peşəkar quraşdırılması və güc yüklərinin nəzərə alınmaması yanğın riskini artırır. Elektrik şəbəkəsinin istehlak gücü mütləq peşəkar tərəfindən hesablanmalı, texniki şərtlər gözənilməlidir. Əks halda, bu “görünməyən” risk bir gün faciəyə çevrilə bilər. Qanunla müəyyən olunmuş yanğından mühafizə standartları var. Bütün ictimai ob-

İcra başçıları postunun ləğvi bu səbəbdən ləngiyir

Məsələ referendumda həllini tapa bilər



Səki Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısına yeni müavin təyinatı medianın diqqətini cəlbib. “Banker.az” xəbər verir ki, RİH başçısı Elxan Usubovun əmri ilə Xəyalə Töhrəbəli başçının birinci müavini təyin edilib.

Diqqətçəkən odur ki, Töhrəbəli Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasını fortepiano ixtisası üzrə bitirib. 2006-cı ildən 2024-cü ilə qədər Şəki Musiqi Texnikumunda müəllim vəzifəsində çalışıb. Göründüyü kimi, dövlət işində heç bir təcrübəsi olmasa da, bu onun başçı müavini olmasına əngəl yaratmayıb.

Qeyd edək ki, zaman-zaman icra hakimiyyətlərinin ləğv edilməsi, bələdiyyə institutunun təkmilləşdirilməsi təklifləri səslənir. İcra hakimiyyətlərinin ləğv olunacağı barədə xəbərlər 14 iqtisadi rayonun yaradılmasından sonra aktuallaşmış. Bildirilmişdi ki, bu, ölkənin yeni idarəetmə modelinə keçməsi, bütün icra hakimiyyətlərinin ləğvi prosesi-nə hazırlıqdır. Prezident İlham Əliyev də o ərəfədə çıxışla-rının birində Azərbaycanda yeni idarəçilik modelinin yaradılmasına diqqət cəkmışdi: “Mövcud regional idarəçilik sistemi Sovet İttifaqının çökməsindən sonra yaradılıb. Hesab edirəm ki, bu, o qədər də hərtərəfli düşünülməyib. İndiyə qədər 10-dan çox regional rəhbər şəxslər rüşvət, səhv idarəçilik və digər yanlış hərəkətlərə görə həbs olunublar. Təəssüf ki, bu sahə korrupsiya ilə çirklənib. Qarabağda sınaqdan keçirdiyimiz yeni sistem fərqli olacaq və düşünürəm ki, yekun sınaqlar bitəndən sonra bu sistemi Azərbaycanın digər ərazilərinə də tətbiq etmək və regionlarda dövlət idarəçiliyini təkmilləşdirmək mümkün ola-caq”. Amma bu proses sonradan irəliləmədi.

Yerli icra hakimiyyətlərinə etimad və inamın son dərəcə azalmasını həmin qurumlara rəhbərlik edən məmurların həbsdə də görmək olardı. Yerli icra hakimiyyətlərinin bugünkü işi idarəetmə sisteminin bir həlqəsin-də geniş islahatlara ehtiyac olduğunu göstərir. Tədricən ərazi idarəetmə orqanları üzrə idarəçiliyi yeniləmək, yeni metodologiyaya keçmək dövrün tələbidir. Eyni zamanda ekspertlər inzibati ərazi bölgüsündə islahatların lazım olduğunu bildirirlər. Bu həm də büdcə yükünü azaldar. Bəs bu proses niyə ləngiyir?

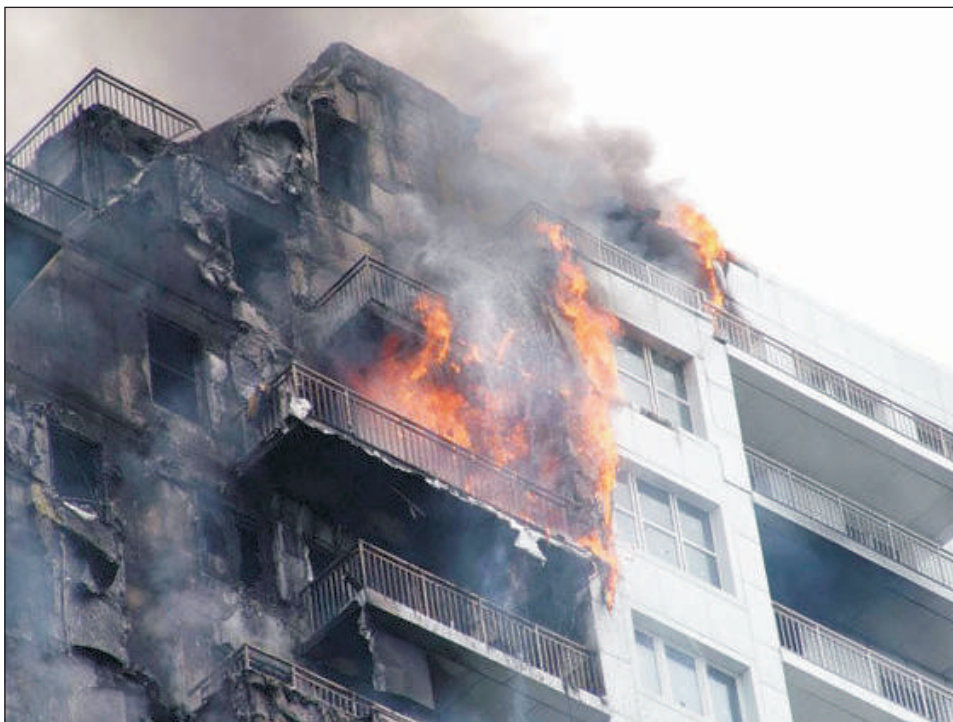
REAL Partiyasının sədri, iqtisadçı ekspert Natiq Cəfəri bildirdi ki, Azərbaycanda inzibati idarəetmə ilə bağlı ciddi dəyişikliklərə ehtiyac var: “Zaman-zaman da bu dilə gətirilir, müzakirə olunur. Ümid edilir ki, yaxın zamanlarda bununla bağlı müəyyən addımlar da atılacaq. Çünki artıq sovetdənqalma bir struktur olan icra hakimiyyəti strukturları müasir dövrün tələblərinə uyğun vəzifələri yerinə yetirə bilmir. Ona görə də ölkənin inzibati ərazi vahidində dəyişiklik edilərək iri inzibati regionların yaradılmasına ehtiyac var. 14 iqtisadi rayonun inzibati ərazi vahidinə çevrilməsinə nəyin mane olduğu izah edilmir. Ola bilsin ki, 14 iqtisadi rayonun yaradılmasının hansı effekti verdiyini öyrənmək üçün zamana ehtiyac duyulur. Böyük şəhər bələdiyyələrin yaradılmasına və böyük şəhər bələdiyyələrinə seçkilərin keçirilməsinə də ehtiyac var. Bunun da nəticəsində düşünürəm ki, bir çox ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da yerli özünüidarəetmə institutlarının gücləndirilməsinə və bir mərkəzdən şəhər təsərrüfatının idarə olunmasına keçid lazımdır. Çünki son yağışlar da göstərdi ki, bir mərkəzdən bir məntiqə idarə olunmur. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin lazımi səviyyədə səlahiyyətləri də yoxdur ki, bütün problemləri özü həll etsin. Ona görə də düşünürəm ki, islahatların vaxtı çoxdan çatıb. Konstitusiyaya və suverenlik ili olduğunu da nəzərə alsaq, bu il əsas qanunda dəyişiklik etməklə inzibati idarəetmədə yeni qaydalar yaratmaq mümkündür”.

□ **ƏTİBAR SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Müsavat.com

Paytaxtda artan yanğın müəmməsi

Hüquqşünas ekspert: “Bu hadisələr struktur və nəzarətsizlik probleminin signalı da ola bilər”



Xüsusilə də kondisionerlərin quraşdırılması zamanı bu sahədə mütləq ixtisaslaşmış mütəxəssislərə müraciət edilməlidir. Onlar evin elektrik şəbəkəsinin istehlak gücünü mütləq qiymətləndirməli və mövcud vəziyyətə görə o avadanlıqların quraşdırılmasına görə qərar qəbul etməlidirlər. Texniki şərtləndirmədən kənara çıxdığı halda elektrik xətlərində yüklənmələr qaçılmaz olur və bu da sonda yanğına çevrilir. Həftəsonu Binəqədi rayonunda Səttar Bəhlulzadə küçəsində ictimai işə obyektində yanğın hadisəsi baş verib. Ərazi-də təxminən 650 kvadratmetr sahə yanıb, digər sahə mühafizə olunub. FHN-dən verilən məlumatda qeyd edilib ki, anbarın qarşısında dayanmış “Toyota”, “Mercedes”, “VAZ-2107” və “Hyundai” markalı minik avtomobillərinin yanar hissələri və “Opel” markalı minik avtomobilinin dam hissəsi yanıb. Aprelin 21-də Bakının Nəsimi rayo-

nın görüntü xətrinə quraşdırılması yox, daim işlək və saz vəziyyətdə olmasına nəzarət etmək önəmlidir. Hər bir obyektin rəhbərliyi buna ciddi nəzarət etməlidir və buna görə məsuliyyət daşıyırlar. Yanğın təhlükəsinə dair norma və qaydalar var. İşçilərə məlumat olaraq yanğın təhlükəsinə dair bilik və bacarıqlarının artırılması üçün təlimlər keçirilməlidir. İşçilərin sayı 15 nəfərdən artıq olduqda könüllü yanğınsöndürmə dəstələri yaradılmalıdır. Bu dəstələrin qabaqçılıq tədbirlər barədə bilikləri olmalıdır. Ümumiyyətlə, müəssisələrdə yanğın keçidləri olmalıdır və keçid yerlərinə stul, çarpayı və yaxud da hansısa bir əşya qoyulması qadağandır. Hətta orada elektrik təsərrüfatı normaları, ümumiyyətlə, yanğınların müxtəlif növləri olduğu nəzərə alınaraq bütün zəruri qabaqçılıq tədbirlər gözənilməlidir. Ümumi miqdarı üç kiloqramdan artıq olmamaq şərti ilə tez alışan və yanar

larında, həm də iri ictimai obyektlərdə yanğınlar qeydə alınır. Binəqədi, Nəsimi, Suraxanı rayonlarında baş verən hadisələr buna bariz nümunədir. Səttar Bəhlulzadə küçəsində 650 kvadratmetr sahə yanıb, bir neçə avtomobil sıradan çıxıb. Nizami küçəsində isə anbar yanğını nəticəsində müxtəlif təyinatlı mallar külə dönüb. Suraxanıda səxdə yanğınlı müşayiət olunan partlayış baş verib, 1 nəfər ölüb, 1 nəfər ağır yaralanıb. Səbəb kimi qısaqapanma göstərilir. Bu hadisələrin arxasında duran səbəbləri araşdırsaq, üzə çıxacaq ki, müvafiq nəzarət olmayıb. İşlər keyfiyyətsiz, texniki şərtlərə uyğun olmadan aparılıb”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, Bakıda yeni tikilən binaların əksəriyyətində mənzillər təmirsiz formada təqdim edilir: “Mənzil sahibləri də fərdi olaraq təmirə başlayır. Bu zaman usta və tikinti briqadalarının keyfiyyət-

pektlər yanğın dolabları, hidrantlar, su çənləri və digər vasitələrlə təmin olunmalıdır. Lakin bu vasitələrin quraşdırılması yetərli deyil - onlar işlək vəziyyətdə olmalı və daim yoxlanılmalıdır. Əksər obyektlərdə bu avadanlıqlar, sadəcə, “olmalıdır” deyərək quraşdırılır. İşçilər isə bu avadanlıqların istifadəsi ilə bağlı heç bir bilik və ya bacarığa sahib deyillər. Halbuki işçilərin sayı 15 nəfəri keçərsə, müəssisələrdə könüllü yanğınsöndürmə dəstələri yaradılmalı, mətəmədi olaraq təlimlər keçilməlidir. İctimai obyektlərdə yanğın keçidləri olmalıdır. Adından da göründüyü kimi, belə keçidlər yanğın zamanı həyat yolu rolunu oynayır. Amma bir çox obyektlərdə bu keçidlər stul, masa və ya başqa əşyalarla tutulur. Bu cür səhlənkarlıqla obyekt rəhbərləri işçilərin və vətəndaşların həyatını təhlükəyə atırlar. Bundan əlavə, tez alışan maddələrin saxlanması qaydaları da gözdən keçirilir. Normaya görə, ümumi miqdarı 3 kiloqramdan artıq olmamaq şərtlə bu maddələr xüsusi metal qutuda saxlanılmalıdır”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, paytaxtda baş verən yanğınları təsadüfi hadisələr hesab etmək olmaz: “Yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına riayət olunmaması, qanunların icra olunmaması və nəzarət mexanizmlərinin zəifliyi nəticəsində yanğın təhlükəsi artır. Hər bir mənzil sahibi, obyekt rəhbəri və dövlət qurumu məsuliyyətini anlamalı və bu cür faciələrin qarşısını almaq üçün dərhal tədbirlər görməlidir”.

Gürcüstan Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin əməkdaşlıq formatının qurulması məsələsini yenidən gündəmə gətirib. Belə ki, Gürcüstanın xarici işlər naziri Ma-ka Boçorişvili ATƏT baş katibi Feridun Sinirlioğlu ilə birgə mətbuat konfransında ölkəsinin Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh danışıqlarını alqışladığını, Gürcüstanın regionda sülhün və əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə töhfə verməyə hazır olduğunu deyib:

“Şadam ki, keçən həftə Tiflisdə xarici işlər nazirlikləri arasında üçtərəfli görüş keçirildi. Görüş ilk dəfədir ki, Gürcüstan, Ermənistan və Azərbaycanın xarici işlər nazirlikləri arasında keçirilib və ümid edirəm ki, bu formatda biz regionun rifahı naminə əməkdaşlıq edə biləcəyik”.

Politoloq Qabil Hüseynli “Yeni Müsavat”a şərhində bildirib ki, Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin “Qafqaz Evi” adlı birlik, əməkdaşlıq formatı ideyası hələ 20-ci əsrin əvvəllərində mövcud olub. Lakin Ermənistanın işğalçılıq mövqeyi və Rusiyanın maraqları üzündən bu ideya reallaşmayıb: “SSRİ dağılanda və Cənubi Qafqaz ölkələri müstəqillik əldə etdiyi zaman Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğalçılıq müharibəsi başladı. “Qafqaz Evi” ideyasının gerçəkləşdirilməsi təbii ki, bu vəziyyətdə mümkün deyildi. Lakin artıq müharibə başa çatıb, Azərbaycan ərazilərini azad edib və tərəflərdən əməkdaşlıq təklifləri, bəyanatları eşidilir. Azərbaycan və Gürcüstan üçlü birlik formatının tərəfdarı olduğunu ən yüksək səviyyədə bəyan edib. Məsələnin reallaşması yenə də Ermənistanın tutacağı yoldan asılı qalıb. Belə ki,

Ermənistan Azərbaycana qarşı ərazi iddiasını konstitusiyasından çıxaracaqsa və sülh sazişi imzalayacaqsa, Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin əməkdaşlıq formatının reallaşmasının yolu tam açılmış olacaq: “Cənubi Qafqaz siyasətində Azərbaycan Gürcüstanla strateji tərəfdaşlıq, mehriban qonşuluq siyasəti aparır. Azərbaycan Gürcüstanın iqtisadiyyatına, inkişafına ən çox yatırım qoyan, dəstək olan ölkələrdəndir. Cənubi Qafqazın taleyi birmənalı olaraq Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanın asılıdır. Odur ki, bir əsrdən artıq yaşı olan “Qafqaz Evi” ideyası üçün regionda sülhün və təhlükəsizliyin bərqərar olunması əsas və zəruri məsələdir. “Qafqaz Evi” ideyasının reallaşması üçün tarixi fərsət yaranıb. Ermənistan bu fərsəti dəyərləndirməlidir. Çünki bundan ən çox faydalanan Ermənistan olacaq. Təəsüf ki, qlobal güclər regionda öz maraqları uğrunda aparıcıları gərgin mübarizənin fonunda “Qafqaz Evi” ideyasını kölgədə saxlamağa cəhd edir və bu təşəbbüsün reallaşmasını çətinləşdirir. Lakin Azərbaycan faktiki olaraq “Qafqaz Evi” uğrunda daha geniş miqyasda gərgin mübarizəyə

Bir əsrdir dünyənə düşən “Qafqaz Evi” ideyası

Ötən həftə Tiflisdə Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin nazir müavinlərinin görüşü bu birlik ideyasını yenidən aktuallaşdırıb



start verib. Gürcüstanın da bu məsələdə mövqeyi Azərbaycanla eynidir. Azərbaycanın mövqeyini və təşəbbüsünü gücləndirən bir çox səbəblər var. İlk növbədə, qeyd etmək lazımdır ki, Prezident İlham

Əliyevin irəli sürdüyü proqram çərçivəsində əməkdaşlıq Cənubi Qafqazda yeni siyasi-iqtisadi mühit yarada, səmərəli layihələrin icrasına yol açsın. Bu, region ölkələrinin inteqrasiyasını, yeni əməkdaşlıq

və qonşuluq modelinin yaranmasını da şərtləndirir. Digər tərəfdən, Ermənistan da yeni regional modelin tərkib hissəsi olmaq üçün havadarlarına arxalanaraq qonşu dövlətlərə qarşı əsassız ərazi iddiala-

rıdan, militarist, revanşist ideyalardan, regional təhlükəsizliyi təhdid edən, sabitliyin pozulmasına yönəlik davranışlardan əl çəkməlidir. 30 ilə yaxın torpaqlarımızı işğal altında saxlamış, ciddi maddi-mənəvi zərblər vurmuş Ermənistan normal qonşuluq münasibətləri saxlamaq istəyəcəkse, Azərbaycan onunla da sülh şəraitində yaşamağı əsas götürmək fikrindədir. Bu gün Azərbaycan və Gürcüstan müstəqil siyasət həyata keçirirlər, tam müstəqil olaraq öz xarici dövlət siyasətlərini yerinə yetirirlər. Ermənistanda isə vəziyyət bir az fərqlidir, onlar bunu nəzərə almalıdırlar. Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyə, əməkdaşlığa ən böyük zərər vuran, xələl gətirən, problem yaradan Ermənistandır”.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Döyüşə qocalar gedir - TDT-nin ağsaqqalları Lefkoşaya toplaşır

Yunan Kiprində anti-Türkiyə aksiyaları başlayıb; Rum Kilsəsinin arxiyepiskopu türkləri adadan qovmağa çağırıb

1-2 may tarixlərində Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Lefkoşa şəhərində Türk Dövlətləri Təşkilatının Ağsaqqallar Şurasının 17-ci iclası keçiriləcək. Bu barədə TDT məlumat yayıb. Qeyd olunub ki, iclasın əsas mövzusu Qazaxıstan, Özbəkistan və Türkmənistanın Cənubi Kiprdə diplomatik nümayəndəliklərlə bağlı qərarı olacaq.

Maraqlıdır ki, bu qərardan sonra yunan Kiprində anti-Türkiyə aksiyaları başlayıb. Rum Ortodoks Kilsəsinin arxiyepiskopu Georgios türkləri Kiprdən qovmağa çağırıb: “Yunanıstan, Cənubi Kipr Rum İdarəsi və bütün Ellinizm türkləri qovmaq və vətəni xilas etmək üçün birlikdə mübarizə aparmalıdır”.

Onun bu sözlərinə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin (ŞKTC) Prezidenti Ersin Tatar sərt cavab verib: “Kiprdə bir yerdə yaşamaq iddiasında olan bir partiyanın “zalım türklər”, “türkləri qovmaq” kimi ifadələrlə xalqımızı hədəf alması nifrət və ayrı-seçkiliyin nə qədər ağır həddə çatdığını ortaya qoyur. Bu açıqlamalar



təkcə bizi deyil, yunan xalqının həssas təbəqələrini də narahat etməlidir. Kipr türk xalqı bütün çətinliklərə baxmayaraq, bu illər ərzində barışıq axtarıqlarından əl çəkməyib. Artıq heç kim bizdən onların dövləti, suverenliyi və ləyaqətini güzəştə getməyi gözləməməlidir”.

Ersin Tatar qeyd edib ki, belə bəyanatlar təkcə Kipr türk xalqının hüquqlarına

deyil, birbaşa varlığına yönəlməmiş təhdidlərdir: “Görünür, keçmişin söyləmələri yeni formalarda təqdim edilir və “hell” adı altında xalqımızın varlığını və bərabərliyini gözədən salmaq istəyirlər. Tarixi düzgün oxumaq bu gün səsinə çıxarmaq məsuliyyətindən başlayır. Yalnız Kipr Türk xalqının bərabərliyi, etibarı və hörməti əsasında mümkün ola bilər. O, bu yolun səbirli,

şüurlu və qətiyyətli sahibidir”.

Türkiyənin Sütçü İmam Universitetinin Siyasal Elmlər və Beynəlxalq Münasibətlər kafedrasının müdiri, professor Toğrul İsmayıl “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, istənilən ölkə BMT-nin üzvü olarsa, avtomatik olaraq təşkilatın qərarlarını qəbul etmiş olur. Onun sözlərinə görə, Mərkəzi Asiya ölkələrinin BMT TŞ-nin Şima-

li Kipr Türk Respublikasının qurulmasını qınayan və onu tanımağa çağıran 541 və 550 sayılı qətnaməni qəbul etməsi də bununla əlaqədardır: “Əlbəttə ki, bir vətəndaş kimi bu cür addımlar mənə də toxunur. Lakin bir mütəxəssis kimi düşündükcə görürsən ki, əslində bu qərarlar BMT-nin verdiyi qərarlardır. Türkiyə artıq üzv olduğu üçün etiraz edir, lakin yeni üzvlər bu qərarları qəbul etmək məcburiyyətindədir. Hər bir dövlətin öz maraqları var. Bunu Mərkəzi Asiya ölkələrinin xəyanəti kimi təqdim etmək doğru deyil. Siyasi maraqlar hər şeydən öndədir. Bunu diqqətsizlik, siyasi zəiflik və siyasi həssaslığın olmaması kimi dəyərləndirmək daha doğru olar. Dövlətlərarası münasibətlərdə bir çox şey diqqətdə saxlanılmalıdır.

TDT-nin yaranmasının başlanğıcındaydıq. Ona görə də bu cür xətalara olma normaldır. Nəzərə alaq ki, bəzi şeylər kağız üzərində qalır və qalmalıdır da.

Mərkəzi Asiya ölkələrinin bu addımı yunan Kipri ilə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti arasında qızıqdırıcı rol oynamaqca. Doğrudur, onlar arasında rəqabət artıb, lakin bu, qızıqdırıcılığa əsas vermir. Türkiyədə də bu mövzuda mübahisələr duyğusal və siyasidir. Siyasi yanaşma iqtidara təzyiq vasitəsidir, duyğusal münasibət isə beynəlxalq hüququ, dövlətlərarası hüququ və münasibəti nəzərə

almadan söylənilənlərdir. Onu söyləyənlər sabah dövlət başçıları özləri olsa, vəziyyəti necə həll edəcəkləri də o qədər asan məsələ deyil. Dediym kimi, əlaqələr, bağlantılar o qədər mürəkkəbdir ki, prosesləri bir an içərisində həll etmək mümkün deyil. Türk respublikaları supergüclər deyil ki, hər an istədikləri addımları ata bilsinlər. Bu, bir reallıqdır. Türkiyə ŞKTC mövzusunda bu dövlətlərlə iş aparmalı, problemləri ortaya qoymalı və həll yollarını göstərməlidir. Lefkoşa şəhərində Türk Dövlətləri Təşkilatının Ağsaqqallar Şurasının 17-ci iclası bir mənəvi dəstək missiyası daşıyır və böyük rol oynamayacaq.

Mərkəzi Asiya ölkələri bu anlaşmaya imza atsa da, Azərbaycan atmadı. Ölkəmizin bu məsələdə həssas davranması Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin yüksək səviyyədə olduğunu göstərir. Azərbaycan Türkiyəni üzə-cək bir addımı atmaq istəmir. Eyni şeyi biz Ermənistandan Suriyaya Türkiyə vasitəsilə yardım aparılarda gördük. Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətdə Azərbaycanla Türkiyə arasında olan bağ yoxdur. TDT-də belə bağlayıcı sənədlər, müqavilələr yoxdur, hər kəs sərbəstdir. Ona görə də o dövlətlərin xəyanət etdiyini demək doğru deyil. Əsas olan onların bundan sonrakı addımlarıdır”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Müsavat”

Avropa İttifaqının (Aİ) Ermənistanla sərhəddə yerləşən “kəşfiyyat qrupu” - mülki missiya adı ilə fəaliyyət göstərən jandarmırlar hesabı ilə çıxış edib. Avropalı “binokl” həvəskarları yayılan hesabı ilə özlerini biabır ediblər.

“Yeni Müsavat” Minval.az-a istinadla məlumat verir ki, Aİ missiyası Pəşaxa bayramı günlərində məsul olduqları ərazilərdə, o cümlədən Ermənistanın Xoznavar, Xnatsax və Aravus kəndlərində patrul xidməti aparıb.

Bura qədər yaxşı gələn “casus şəbəkəsi” bəyan edib ki, Xoznavar istiqamətində “mülki infrastrukturə zərər vuran iki atəş qeydə alınıb və bu atəş Azərbaycanın mövqelərindən atılmış ola bilər”.

Görünür, Aİ-nin yarımhərbi, yarımmülki monitorinq qrupu da erməni dezinformasiya maşınına qoşularaq bu əsassız ehtimalı irəli sürüb. Çünki hesabatda “ola bilər” deyilir. Yeni səhihlik yoxdur və təxmin edilib.

Amma bu heç də əsas deyil. Artıq xeyli müddətdir ki, şərti sərhəddə erməni təxribatları davam edir. Lakin Azərbaycan hərbi komandanlığı erməni atəşinə cavab olaraq adekvat tədbirlərdən danışmağa başlayan kimi “dürbün həvəskarları” dərhal ayağa qalxaraq, azərbaycanlıların Ermənistanı mülki infrastrukturuna atəşə tutmasının “mümkün” olduğu hesabat hazırlayıblar.

Bu, erməni təxribatlarına açıq şəriklikdir. Brüsselin bu siyasəti nəyə hesablanıb?

Yada salmaq ki, Azərbaycan bu missiyanın regiondan çıxarılmasına çağırış edib. Ermənistanın baş naziri təklif edib ki, sərhədin delimitasiya olunmuş ərazilərində Aİ missiyası fəaliyyət göstərməsin. Lakin qurum Ermənistanı fəaliyyətinin 2027-ci ilədək uzadılmasına qərar verib. Onların sayının

1500 nəfərə çatdırılması nəzərdə tutulub.

Polkovnik Şair Ramaldanovun “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, bu missiya haqda olduqca müxtəlif və maraqlı xəbərlər var: “Əvvəla, cənab Prezident ADA Universitetində görüş zamanı bu missiya barədə bəzi məsələləri açıqladı, onların kəşfiyyat xarakterli fəaliyyətini qeyd etdi. Çünki onların hərbi cəhətdən fəaliyyətini qiymətləndirərkən, avropalılar öz mandatından istifadə edərək “binokl”la şərti sərhəddə ərazilərimizi müşahidə edirlər. Bunun üçün optik cihazlardan istifadə olunur. İndi texnologiya inkişaf edib, ona görə həmin cihazların relyefi, ərazini, digər məsələləri öyrənmək imkanı böyükdür. Onların həmin ərazilərdə rəqəmsal tipli qurğularının olması da istisna edilmir. Baxmayaraq ki, uniformada görünürlər, amma bilmirik ki, onların hamısı avropalı müşahidəçilərdir, yoxsa ermənilərin kəşfiyyat xidmətinin nümayəndələri”.

Ş.Ramaldanovun fikrincə, odur ki, Aİ-nin sözügedən missiyası ilə bağlı çoxlu suallar yaranır: “İkinci diqqət etməli detal budur ki, onlar müxtəlif ərazilərdə fəaliyyət göstərirlər. Bu xidmət isə gələcəkdə təxribat törətmək üçün müəyyənləşdirilmiş ərazilər ola bilər. Yeni gələcəkdə hərbi təxribatlara yol vermək üçün ərazinin kəşfiyyat qiymətləndirilməsi aparılır, xüsusiyyətləri müəyyənləşdirilir, maneələr öyrənilir. Eyni zamanda kəşfiyyat baxımdan qiymətləndirmələr olur və sonda əməliyyat planının bir hissəsinə çevrilir. Bu

Qərbin Azərbaycanla sərhəddə əməliyyat hazırlığı

Aİ yaydığı hesabatda Azərbaycanı atəş açmaqda ittiham edir, amma dəqiqliyinə özü də əmin deyil; **polkovnik:** “Bu missiya hərbi təxribatlara yol vermək üçün...”



da nəticədə əməliyyat planının sənədlərində öz əksini tapır. Bilirsiniz ki, əməliyyat üçün planlaşdırma ən çox zaman aparən məsələdir. Yeni bu riski də nəzərə almaq lazımdır”.

Polkovnikin dediyinə görə, Aİ-nin göndərdiyi həmin şəxslər hərbiyönümlü mütəxəssislərdir və ixtisasları üzrə fəaliyyət göstərirlər: “Belə olan təqdirdə, mütəxəssislərdən ibarət müşahidə missiyası

kəşfiyyat məlumatlarını toplayıb əməliyyat planı üçün Ermənistanı ötürə, düşmən ordusuna kömək edə bilər. Çünki kadrlarda erməni hərbiçilərin müşahidə apardığını görə bilmirik, amma məhz avropalılar tərəfindən ərazilərimizin “binokl”la izləndiyini görə bilirik. O zaman sual yaranır - onların nə marağı var ki, bu işi görürlər?”

Ramaldanov istisna etmir ki, missiyanın bölgədəki

fəaliyyətinin uzadılması ilə bağlı qərardan sonra onların revansistlərlə əlaqələri də yarana bilər: “Bir sözlə, Avropa Birliyinin regiona göndərdiyi Ermənistanı xidmət edən bir missiyadır. Yeni Ermənistanın havadarları öz çirkin planlarını həyata keçirmək üçün bu çətin altında Cənubi Qafqaza yerləşiblər. Sadəcə, Azərbaycana qarşı niyə bunu etmələri sual doğurur. Görünür, regionda

hər hansı gərginlik fonu yaratmaq lazımdır. Bu gərginlik fonu Ermənistanın digər qonşu ölkələrlə sərhədində mümkün deyil, Azərbaycanla isə münasibə şəraiti var deyər, deməli, bu planı məhz şərti sərhəddə etmək olar”.

Müsahibimizin zənnincə, ümumiyyətlə, Avropa İttifaqının monitorinq qrupu adlansa da, əslində NATO missiyasıdır: “Çünki o heyətdə Kanada nümayəndələri də var. Bu ölkə isə NATO üzvüdür, Aİ yox! Yeni Ermənistanı fəaliyyət göstərən bu xidməti NATO-nun kiçik bazası kimi qiymətləndirmək lazımdır. Burada əsas hiyləgərlik ondan ibarətdir ki, Azərbaycan erməni təxribatlarına cavab verir və Avropanın ikiüzlü institutları Fransanın sifarişli ilə əleyhimizə qətnamələr çıxarırlar. Halbuki həmin missiyanın orada silah bazası da var və gələcəkdə şəxsi heyəti cəlb etmək belə lazım ola bilər. Bu zaman gələcəkdə baş verə biləcək hansısa təxribat xarakterli planlarda iştirak edəcəklər”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Moskvanın yeni vasitəçilik təklifinə Bakıdan reaksiya

İstənilən sülh təşəbbüsü region üçün xüsusi önəm kəsb edir, amma...

Rusiya sülh prosesinin irəliyə aparılması ilə bağlı Bakı və İrəvana növbəti dəfə vasitəçilik təklifi irəli sürüb. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova həftəsonu keçirdiyi brifinqdə deyib ki, Moskva regionda kommunikasiyaların açılmasında, sərhədlərin delimitasiyası və ölkələr arasında humanitar məsələlərin həllində Azərbaycan və Ermənistanı kömək etməyə hazırdır.

“Üçtərəfli formatda tamhüquqlu qarşılıqlı fəaliyyətin mümkün qədər tez bərpası şübhəsiz ki, Cənubi Qafqazda davamlı sülh və rifahın bərqərar olmasına töhfə verəcək. Eyni zamanda əlbəttə ki, biz azərbaycanlı və erməni tərəfdəşlərimizə iki ölkə arasında barışığın bütün əsas sahələrində kömək etməyə hazırıq”, - Zaxarova qeyd edib.

“Biz sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası sahəsində təcrübəmizi bölüşməyə hazırıq. Bu sahədəki mütəxəssislərimiz mənə elə gəlir ki, postsovet məkanında ən yaxşı mütəxəssislər kimi tanınırlar. Bizim unikal kartoqrafik materialımız da var. Biz Ermənistan-Azərbaycan münasibəti illərində toplanmış humanitar məsələlərin həllinə kömək edə bilərik”, - Rusiya XİN-in sözcüsü vurğulayıb.

Gürcüstan xarici işlər nazirinin müavini Laşa Darsaliya da



ötən həftə Ermənistan, Gürcüstan və Azərbaycan xarici işlər nazirlərinin müavinlərinin iştirakı ilə keçirilən görüşdə Tiflisin vasitəçilik təklifini yeniləyib.

Yada salmaq ki, 2021-ci ilin sonunda Gürcüstanın o vaxtkı baş naziri İrakli Qaribaşvili “Sülh qonşuluq təşəbbüsü” ilə çıxış edərək Azərbaycan və Ermənistanı tərəflər arasında qeyri-rəsmi dialoq üçün regional platforma yaratmağı təklif edib. 2022-ci ilin iyulunda Tiflisdə Ermənistan və Azərbaycan xarici işlər nazirlərinin ilk görüşü baş tutdu. 2023-cü ilin oktyabrında Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan və Azərbaycanın baş naziri Əli Əsədov Gürcüstanda ilk dəfə üz-üzə görüşüb. Həm Tiflis, həm də

Moskvanın vasitəçilik təklifləri ilə yeniləməsinin səbəbi nədir?

“Bundan öncə dəfələrlə qeyd etmişik ki, istənilən sülh təşəbbüsü yerləşdiyimiz Cənubi Qafqaz regionu üçün xüsusi önəm kəsb edir. Həmçinin Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesinin irəliyə aparılması ilə bağlı vasitəçilik istəklərinə müsbət yanaşmaq olar. Lakin bu zaman həmin istəkdə olan tərəf məsələyə səmimi yanaşma sərgiləməlidir”. Bunu **Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov** deyib.

Onun sözlərinə görə, səmimi yanaşma deyildə Ermənistanı yeni sülh oyunundan çəkəndirmək üçün bu ölkəyə təzyiq nəzərdə tutur: “Məlum olduğu kimi, Ermənistan

tan sülh imitasiyasıdır. Əslində isə sülh sazişinin imzalanmaması üçün min oyuna baş vurur. Deməli, son vaxtlar vasitəçilik təkliflərini yenidən gündəmə gətirən Gürcüstan və Rusiya öncə buradan başlanmalı, Ermənistanı təzyiq etməlidirlər”.

V.İskəndərov deyib ki, Gürcüstan və Rusiyanın vasitəçilik təklifini yeniləməsinin səbəbi də bellidir: “Qlobal məkanda baş verənlər bizim regiona da təsirli düşür. Belə bir vəziyyətdə isə hər iki ölkə Cənubi Qafqaza daimi sabitlik və inkişaf vəd edən bu sazişin imzalanmasında ön sırada olmaq, bununla gələcək proseslərdə də təşəbbüsü ələ almaq istəyir. Gözəl istəkdir.

Amma bu istəyin reallaşması səmimi və dəqiq addımlarla müşayiət olunmalıdır. Yeni sülh sazişinin imzalanmasının vacib şərti olan Azərbaycanın haqlı tələblərinin Ermənistan tərəfindən qəbulu tezliklə reallaşarsa, sülh sazişi də imzalana bilər. Bəs vasitəçilik istəklərini yeniləyənlər Ermənistanı cığallıqlardan əl çəkməyə məcbur edə biləcəkləmi? Bunu zaman göstərəcək”.

AMİP sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə müavini Elşən Mustafayev hesab edir ki, Azərbaycan ilk növbədə Ermənistanla ikitərəfli qaydada danışıqlar prosesini davam etdirməyə olan cəhdlərini dayandırmamalıdır: “Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin bağlanması istiqamətində rəsmi Moskvanın vasitəçiliyini təklif etməsi, üçtərəfli formatı yenidən bərpa etməsi üçün təkliflər irəli sürməsi və bu perspektivni xeyirli ola biləcəyi haqqında əsaslı səbəblər göstərməsi ilk baxışda normal qəbul oluna bilər. Amma təcrübədən asılı olaraq şübhələr də ortada var ki, bu təklif doğrudanmı iki ölkə arasında sülhün bərqərar olmasında təmənnasız olaraq irəli sürülüb. Bu narahatlıq verilən təklifə qiymət verməkdə çətinliklər yaradır. Çünki Rusiya Cənubi Qafqazda öz təsir dairəsini gücləndirməklə bağlı fikirlərindən heç vaxt imti-

na etməyib və bu yolda hər zaman müxtəlif variantlardan istifadə etməyə çalışıb ki, bu da hər üç Cənubi Qafqaz ölkəsindən daha çox Rusiyanın maraqlarına xidmət edib. Əgər sırf qonşuluq və sərhədləri boyunca sabitlik istəyən bir siyasətin arxasında gedilsə, bu bir ayrı məsələdir. O səbəbdən hesab edirəm ki, Azərbaycan ilk növbədə Ermənistanla ikitərəfli qaydada danışıqlar prosesini davam etdirməyə olan cəhdlərini dayandırmamalıdır. Əgər bu gedişatın ilkin zamanlarında texniki məsələlərin həllində hər hansı bir vasitəçi lazım olarsa düşünürəm ki, hər iki tərəf üçün Gürcüstan daha real namizəddir. Rusiya da bu danışıqlara öz töhfəsini vermək istəyərsə, o zaman özünün də dediyi kimi, delimitasiya və demarkasiya işlərində ehtiyac yaranacağı təqdirdə əlində olan xəritələri və digər lazım ola biləcək sənədləri tərəflərə təqdim edə bilər. Hesab edirəm ki, belə yanaşma Rusiyanın bölgədə sülhün yaranmasında maraqlı olduğunu bir daha təsbit edə bilər. İki ölkə arasında vasitəçi kimi olması isə bu prosesin tərəflərin maraqları qarşısında həll olunmasına mane ola bilər. Bu tək Rusiyaya aid deyil. Eyni zamanda bu vasitəçiliyə can atan bəzi Qərb ölkələri də var ki, Rusiya ilə bağlı dediklərim onlara da aiddir. Hansı ki, Ermənistan çox istədi ki, onlar da bu vasitəçilikdə iştirak etsinlər”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Avropa İttifaqının Brüsseldəki rəsmi orqanları Roma Papası Fransiskın (Xorxe Mario Berqolyo) vəfatı ilə əlaqədar bayraqları yarıya qədər endiriblər. Roma Papasının vətəni Argentinada bir həftəlik, İspaniyada isə üç günlük matəm elan edilib. Braziliyada da bir həftəlik matəm elan olunub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Roma Papası Fransiskın vəfatı ilə bağlı Müqəddəs Roma Kilsəsinin Kameronqosu Kardinal Kevin Farrello başsağlığı məktubu ünvanlayıb.

Vatikan dedikdə həm kilsə, həm də dövlət nəzərdə tutulur və bu ikili mövqe də ona dini həyatda və dünya siyasətində xüsusi rol oynamağa imkan verir.

Birincisi, Katolik Kilsəsinin rəhbərliyi var - Papa (Roma yepiskopu) və Roma Kuriyası (müxtəlif şöbələr) tərəfindən təmsil olunan Müqəddəs Taxt-Tac. Bu, kilsənin mərkəzi idarəetmə orqanı, beynəlxalq hüquq nöqtəyindən nəzərdən keçirilən müstəqil suverenliyə, hüquqi şəxs statusuna malik olan, ona BMT-də daimi müşahidəçi olmağa, müqavilələr bağlamağa, diplomatik əlaqələr qurmağa və diplomatik nümayəndələr qəbul etməyə imkan verən bir qurumdur (diplomatik nümayəndəliklər Müqəddəs Taxt-Tacda akkreditə olunur). Müqəddəs Taxt-Tac ömürlük seçilən Papanın rəhbərlik etdiyi teokratik seçili monarxiyadır.

daxildir.

Vatikan Bankı rəsmi qurum deyil, müəyyən mənada onun yeganə səhmdarı olan və ona tam nəzarət edən Papanın özünün bankıdır. Bunun sayəsində bank heç bir audit yoxlamasına məruz qalmır və həmişə asanlıqla xaricə vəsait köçürə bilir ki, bu da müxtəlif fırıldaq növlərinə imkan yaradır. Beləliklə, Vatikan formal olaraq ofşor yurisdiksiya olmadan fəal şəkildə ofşor əməliyyatları həyata keçirir. Məlumdur ki, Vatikan Böyük Britaniya, Fransa və ABŞ-dəki Rotşild strukturları vasitəsilə böyük sərmayələr yatırır və iri korporasiyalarda, xüsusən "Shell", "General Motors" və s. səhmlərə sahibdir. Belə geniş investisiya praktikası ilə məşğul olarkən, Vatikan öz maliyyə fəaliyyətinin real göstəricilərini gizlətməyə davam edir.

Azərbaycanla Vatikan



İkincisi, Müqəddəs Taxt-Taca məxsus suveren ərazi olan Vatikan Dövləti var. Onun əsası 601-ci ildə qoyulmuş, 1870-ci ildə ləğv edilmiş və 1929-cu ilin fevralında Müqəddəs Taxt-Tac ilə Faşist İtaliyası arasında bağlanmış Lateran sazişləri nəticəsində bərpa edilmişdir. Onun Müqəddəs Taxt-Tacdən fərqli suveren knyazlıq-dövlət statusu beynəlxalq hüquqla da tanınır. Dünyanın ən kiçik dövləti olsa da, onun dəyəri ondadır ki, o, Müqəddəs Taxt-Tacın istənilən dünyəvi dövlətdən müstəqilliyini təmin edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Vatikanda çox geniş qurumlar və inzibati xidmətlər şəbəkəsi var, özünün qeyri-kommersiya planlı iqtisadiyyatı və xaricdə 179 daimi diplomatik nümayəndəliyi var. Nəzarəti altında 1,5 milyard katolik olmaqla, 100-dən çox fond və birliklər vasitəsilə onlara nəzarət edir. Bununla belə, ən effektiv nəzarət sistemi məxfi xidmətlər səviyyəsində həyata keçirilir. Bunlara Vatikanın məxfi xidmətləri (Müqəddəs Alyans və Sodalitium Pisanum) və Dini İşlər İnstitutu (IRA) adlanan Vatikan Bankı

Dövləti arasında diplomatik münasibətlər 1992-ci ilin mayında yaradılıb. Diplomatik münasibətlərin yaradılmasına baxmayaraq, ikitərəfli münasibətlərdə aktivlik nəzərə çarpmayıb. Prezident Heydər Əliyev 1997-ci il sentyabrın 26-da Vatikan rəsmi səfər edib. 2002-ci il mayın 22-də Vatikan dövlətinin başçısı, 264-cü Roma Papası II İohann Pavel ilk dəfə olaraq Azərbaycana rəsmi səfərə gəlib.

Eyni zamanda Heydər Əliyev Fondu və Roma Katolik dini icması arasında anlaşma memorandumu mövcuddur. Sənəddə müəyyənləşdirilmiş sahələr üzrə inkişaf, yenedənqurma layihələrinin gerçəkləşdirilməsi, sosial və dini təyinatlı obyektlərə yardımla yanaşı, Azərbaycanda məskunlaşan xalqların etnomədəni inkişafına yönələn tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

2016-cı ilin oktyabrında Fransisk Azərbaycanda səfərdə olub. Vəfat edən Roma Papası Qarabağ məsələsində bitərəf rol tutmağa çalışıb. Yeri gəlmişkən, aprelin 10-da Müqəddəs Taxt-Tacın Vatikan Qriqorian Pontifik Univer-

Dünyanın "dərindən dövləti" - Vatikanla Bakını nə birləşdirir?

Vəfat edən Roma Papası Qarabağ məsələsində bitərəf rol tutmağa çalışıb; 1 milyard yarıma yaxın insanın qibləsi Vatikan dünyada geopolitik siyasətə ciddi təsir gücünə malikdir

sitetində "Azərbaycanda xristianlıq: tarix və müasirlik" mövzusunda elmi konfrans erməni kilsəsində və lobbiçilərinə ciddi narahatlıq yaratmışdı. Eçmiədzin kilsəsi bəyanat verərək Vatikanı günahlandırmaqdan belə çəkinməmişdi. Roma erməni icması şurası da Qriqorian Universitetində "belə bir antierməni tədbirin keçirilməsi faktından məyus olub". Roma Erməni İcması Şurası hətta Vatikanla və xəstəhal Papaya da ləkə yaxaraq iddia edib ki, guya



digər dinlərlə bağlı da eyni yanaşma tətbiq olunur. Bu amil Vatikan-Azərbaycan münasibətlərinin yüksək səviyyədə olmasında xüsusi rol oynayır. Vatikan Dövləti ilə əlaqələrə Azərbaycan daim önəm verir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dəfələrlə Vatikanla səfər edib və yüksək səviyyədə qarşılanıb. Eləcə də Papa İohann Pavelin və Papa Fransiskın Azərbaycana səfərləri olub. Belə sıx əlaqələr və etimada söykənən görüşlər Azərbaycanla Vatikan arasında münasibətlərin dərinliyinin göstəricisidir.

Vatikan-Azərbaycan əlaqələri uğurla inkişaf edir. Azərbaycanda 2000 katolik var. Bakıdakı Bakirə Müqəddəs Məryəm katolik kilsəsi ölkədə yeganə belə kilsədir. 6 iyul 2011-ci ildə Vatikan tərəfindən ratifikasiyadan sonra katolik icmasının dövlət qeydiyyatından keçib.

Azərbaycanın dini tolerantlığı inzibati idarəetməyə əsaslanmır. Bu əməkdaşlıq minillik tarixdən boy alır. Allahın müqəddəs kəlamlarında həmişə vurğuladığı qaradışlıq bu diyarda həmişə var olub. Bunun möhkəm özülü Prezident İlham Əliyevin ardıcıl siyasi prioritetlərinə söykənir. Dövlət başçısı bəyan edib ki, ölkəmizdə etiqad azadlığının, dövlət-din münasibətlərinin mütərəqqi tarixi ənənəyə və beynəlxalq hüquq normalarına uyğun təmin edilməsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği və təşviqi dövlət siyasətimizin əsas prioritetlərindəndir.

Papa Fransisk isə Prezidentlə görüşündə bildirmişdi ki, dünyanın bir çox yerlərində gərginlik və münaqişələrin artdığı, bəzi dairələrin dini amildən istifadə edərək ədavəti və

Papaya görə Bakıda başsağlığı kitabı açıldı



Roma Papası Fransiskın vəfatı ilə əlaqədar Bakı şəhəri Müqəddəs Məryəm katolik kilsəsində başsağlığı kitabı açılıb.

Başsağlığı kitabına yazı yazmaq aprelin 22-dən 26-na qədər (26-sı daxil olmaqla) saat 10:00-dan 12:00-dək və 15:00-dan 18:00-dək mümkündür.

2013-cü ildən, sələfi XVI Benediktin (1927-2022) istefasından sonra, Roma Katolik Kilsəsinə başçılıq edən Fransisk aprelin 21-də 89-cu yaşında vəfat edib. Bildirilib ki, Papa Fransisk insult və sonradan ürək çatışmazlığından vəfat edib.

Onunla vidalaşma mərasimi Müqəddəs Pyotr kilsəsində keçirilməlidir. Tədbir ölüm günündən dörd ilə altı gün arasında baş tutmalıdır. Dəqiq tarix kardinallar tərəfindən çərşənbə axşamı müəyyən ediləcək.

ABŞ Prezidenti Donald Tramp Papa Fransiskın dəfn mərasimi üçün bu həftə Vatikanla səfər edə bilər. Bu barədə "The New York Post" qəzeti mənbələrə istinadən xəbər verib. "Prezident Trampın bu həftənin sonunda Vatikanla Papa Fransiskın dəfn mərasimində iştirak edəcəyi gözlənilir", - deyir qəzet prezidentin planları ilə tanış olan mənbələrə istinadən yazıb.

nifaqı daha da yaymağa çalışdığı bir vaxtda Azərbaycan əsl tolerantlıq nümunəsidir".

Ekspert deyib ki, 1 milyard 300 milyon katolikin qibləsi olan Vatikan dünyada yürüdülməmiş geopolitik siyasətə ciddi təsir gücünə malikdir: "Bəşəriyyət üçün ən həssas və tarixi dövrlərdə, siyasi müzakirələrdə, beynəlxalq problemlərin həllində Roma Papasının mövqeyi həmişə nəzərə alınır. Va-

tikanın mesajları cahanda sülh və dinc birgəyaşayış üçün vacib indikator sayılır. Bu baxımdan da yanaşsaq, Vatikan dövləti ilə Azərbaycan arasında etimada söykənən əlaqələr sülhə və bölgədə tolerantlıq prinsiplərinin təbliği üçün unikal imkandır. Bu prinsiplər iki ölkə arasında etibarlı əməkdaşlıq platforması yaradıb".

□ Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

“Avropalıların və hər şeydən əvvəl fransızların öz geosiyasi məqsədlərinə çatmaq üçün regional gərginliyin saxlanması maraqlı olduqlarını düşünməyə bütün əsaslar var”. Bunu mətbuata açıqlamasında Rusiyanın XİN sözçüsü Mariya Zaxarova bildirib.

O, sözüne davam edərək deyib: “Biz dəfələrlə Yelisey sarayının Ermənistan-Azərbaycan münasibətini və ziddiyyətləri qızışdırmaq bahasına vasitəçilik səyləri tətbiq etmək cəhdlərinin şahidi olmuşuq. 2022-ci ildə ATƏT-in Minsk Qrupunun işini sabotaj etmək və faktiki olaraq dağılmasına görə məsuliyyətin mühüm payı məhz fransızların üzərinə düşür”.

Qeyd edək ki, ötən həftə Fransanın Ermənistandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri, anti-Azərbaycan mövqeyi ilə seçilən Olivye Dekoti də Azərbaycanla sərhədə gəlib. Fransanın humanitar yardımının göstərilməsi proseslərini yerində qiymətləndirmək üçün Vayots Dzorda olub. Səfir X sosial şəbəkəsində bu barədə yazıb, buranı Ermənistan ərazisinin əsas və strateji əhəmiyyətli hissəsi kimi qeyd edib. Səfərdə əsas diqqət bir neçə istiqamətə yönəldilib: sərhədyanı yaşayış məntəqələrində vəziyyət, Fransanın əhalinin həssas qruplarına dəstəyi, mədəni irsin qorunması. Səfir Naxçıvanla sərhədə yerləşən Xaçik kəndində də olub. O vurğulayıb ki, Fransanın dəstəyi ilə Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi kənd təsərrüfatı işlərinin davamlılığını təmin etmək üçün kənd fermerlərini buğda toxumu ilə təmin edir. Səfir qeyd edib ki, 100-ə yaxın ailə üçün nəzərdə tutulan 20 ton toxum verilib. Fransanın anti-Azərbaycan istəklərinin artdığı bir vaxtda səfirin humanitar yük altında sərhədə silah aparmasını da istisna etmək olmaz. Zəhmət olmasın, Fransa son illər Ermənistanda ancaq

Azərbaycana qarşı düşmənçilik toxumu səpir...

Səbiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi Fikrət Yusifov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, bu bölgənin söz sahibi Azərbaycandır və bunu hər kəs anlamalıdır: “Afrikadan qovulmuş Fransanın Cənubi Qafqazda mövqeyi formalaşdırmaq, burada əsaslanmaq cəhdlərini anlamaq mümkündür. Fransanın Ermənistan və ya erməni sevgisi yoxdur. Bu dövlət erməniyə də, onun Cənubi Qafqazdakı dövlətiyə də regionda özünün iqtisadi və biznes maraqlarını reallaşdırmaq üçün bir alət kimi baxır”.

Deputat Azər Badamovun sözlərinə görə, Ermənistan tərəfi nə qədər silahlandırılarsa da, erməni silahlıları Azərbaycan Ordusu ilə üz-üzə gəlib müharibə apara biləcək səviyyəyə heç vaxt gəlməyəcək: “Fransa regionumuzda sülhə təhdid yaradan pozuculuq fəaliyyəti ilə məşğul olmaqda davam edir. Hətta Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan sülhlə bağlı fikirləri ictimaiyyətə açıqladığı bir zamanda Fransanın Ermənistandakı səfiri Olivye Dekoti Zəngəzurda, Azərbaycanla sərhədə gəlir və orada tərribatların keçirilməsi ilə bağlı planları müzakirə edir. Olivye Dekoti Avropa İttifaqının cəsusları ilə də görüşür və Ermənistan tərəfindən həyata keçirilən atəşkəsi qeydiyyata almamağı və Azərbaycanı ittiham edə biləcək məlumatları yığmağına tapşırıq verir. O cümlədən buğda toxumu adı altında Zəngəzurda ya-

Fransa səfiri Naxçıvanla sərhədə silah aparıb?

Anti-Azərbaycan mövqeyi ilə seçilən Olivye Dekotinin Xaçik kəndinə də düşmənçilik toxumu səpdiyi dəqiqdir



şayan sakinlərə də nə paylandığı məlum deyil. Çünki həttə Ermənistan sülhə yaxınlaşmaq istəyəndə onun qabağını alan Fransa hər vasitə ilə yenidən gərginliyin yaradılmasına çalışır. Təbii ki, Olivyenin payladığı humanitar yükün düşmənçilik toxumları olduğuna şübhəmiz yoxdur. Çünki Fransa səfiri heç də səfirlik missiyasını yerinə yetirmir. O, Makron hakimiyyətinin Ermənistanda çirkin niyyətlərinin icraçısıdır. Bu, bir daha Fransanın regiondakı pozuculuq fəaliyyətini

təsdiq edir. Amma bütün bunlara baxmayaraq regionumuzda sülhün baş tutacağını hesab edirəm. Çünki Azərbaycan ilk gündən müharibənin başa çatdığını və Ermənistanla münasibətlərə yeni səhifədən başlamağa hazır olduğunu bildirib. Fransa və digərləri yenidən silahlandırsa belə, Ermənistan silahlıları Azərbaycan Ordusu ilə üz-üzə gəlib müharibə apara biləcək səviyyəyə heç vaxt gəlməyəcək. Bu baxımdan Ermənistanın Azərbaycanla sülh bağlamaqdan

başqa çıxış yolu yoxdur. Fransa isə Azərbaycanla düşmənçiliyi davam etdirmək əvəzinə özünün məsələkeçilik siyasətindən əl çəkməsi üzərində düşünsün. Çünki bu gün bütün dünya xalqlarının azad yaşamaq haqqı var. Dənizəşırı ölkələrin xalqlarının da gözü açılib və azadlıq nə olduğunu başa düşməyə başlayıblar. Makron hakimiyyəti yaxşı olardı ki, beynəlxalq hüquqa hörmət edib sivil dövlət normalasına əməl etsin. Ona görə ki, başqa xalqları istismar et-

mək, onların milli resurslarını talan etmək vaxtı çoxdan başa çatıb. Bu baxımdan Makron Fransası dənizəşırı ölkələrin xalqlarının öz hüquqlarının müdafiəsinə qalxmasını Azərbaycanın ayağını yazmamalı və bunun onların təməl hüququ olduğunu qəbul etməlidir”.

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyası sədrinin müavini, politoloq Niyaməddin Orduxanlı isə qeyd etdi ki, Fransa birmənalı şəkildə Ermənistanı böyük bir fəlakətə sürükləyir: “Azərbaycan-Ermənistan münasibətindən Fransa öz maraqlarını təmin etmək üçün yararlanır. Fransa səfiri Naxçıvanla sərhədə toxum gətirməyib. Bu, gözə küllüfündür. Səfir ermənilərə müharibə toxumu səpməklə məşğuldur. Ermənilər Fransanın avantürasına aldanmamalıdır. 3 il qabaq Qərbin Ukraynanı qızışdırıb Rusiya ilə müharibəyə cəlb etməsinin və sonda Ukraynanı tək buraxmasının hamımız şahidi olduq. Necə deyirlər, Ermənistan gözü çıxmış qardaşından ciddi nəticə çıxartmalıdır”.

□ **Cavansir ABBASLI, “Yeni Müsavat”**

“Mənim siyasi ambisiyam yoxdur”

Ərdoğanın oğlu gələcək karyerası haqda Rusiya mediasına nələr danışdı...



Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın oğlu Bilal Ərdoğanın VII Beynəlxalq Etnoidman Forumunda iştirak etmək üçün Sankt-Peterburqa gəldiyi haqda məlumat vermişdik. Bilal Ərdoğan aprelin 22-də Sankt-Peterburqda VII Etnoidman Forumunu təntənəli şəkildə açıb. Qeyd edək ki, Türkiyə liderinin oğlu Dünya Etnoidman Konfederasiyasının prezidentidir.

Bilal Ərdoğan çıxışında baxış və inancından asılı olub bildirib ki, idman insanları

“dünyada mövcud olan ədalətsizliyin təzahürünün qarşısını almaq lazımdır”. “Biz idmandan bütün planetdə baş verən amansız müharibələrə qarşı istifadə etməliyik. İdmançılar yarışmaq istəyən gənclərdir, lakin onlar bunu edə bilmirlər, çünki

onların qarşısına maneələr qoyulur”, - deyərək Ərdoğan Rusiya idmançılarının beynəlxalq yarışlardan uzaqlaşdırılmasına etirazını bildirib. Bundan əlavə, Ərdoğan bu təşəbbüslərin həyata keçirilməsində göstərdiyi köməyə görə Rusiya Prezidenti Vladimir Putinə minnətdarlığını bildirib. “Ortaq adət-ənənələrimiz sayəsində biz həqiqətən bir-birimizə nə qədər yaxın olduğumuzu görürük”, - deyərək bildirib.

Bilal Ərdoğan Rusiyanın TASS agentliyinə müsahibə verib. O, müsahibədə siyasi karyera ilə bağlı suala cavab verib.

“Sizin tərcümeyi-halınızı nəzərə alaraq, Türkiyənin lideri olmaq imkanını heç düşünmüsünüzmü? Bu mənada hər hansı siyasi ambisiyanız varmı?” - sualına cavab olaraq Bilal Ərdoğan siyasi ambisiyalarını olmadığını bildirib: “Mənim siyasi ambisiyam yoxdur. Məndən bunu tez-tez soru-

şurlar, amma mən qeyri-hökumət sektorunda qalmaq, vətəndaş cəmiyyəti ilə işləmək, gəncləri onlara doğru olan məsələlərə görə məsuliyyət daşımağa ruhlandırmaq istəyirəm”.

Ərdoğan gənclərin sosial məsələlərə bağlılığı hissi olduqda, fəal olmalı olduqlarını vurğulayıb: “Nə kimi karyera seçmələrindən asılı olmayaraq, əgər onların hansısa sosial mövzuya güclü bağlılığı hissi varsa, onlar aktivist, dəyərlərin müdafiəçisi, vətəndaş cəmiyyətinin bir hissəsi olmalıdırlar”.

O, əsas fəaliyyət istiqamətinin təhsil layihələri olduğunu söyləyib: “Buna görə vaxtımın böyük hissəsini təhsil layihələrinə - məktəblərə, universitetlərə, təqaüd proqramlarına, akademik mükafatlara həsr edirəm. Ən istedadlı və parlaq insanları dəstəkləyirəm ki, onlar arzularını reallaşdırabilsinlər”.

Bundan əlavə, Bilal Ərdoğan mədəniyyətin dirçəldilməsi və irsin qorunması ilə bağlı layihələrə də önəm verdiyini bildirib: “Həmçinin mədəniyyətin dirçəldilməsi,

irsin qorunması və yeni nəsil-lərə ötürülməsi üzərində işləyirəm. Mən həyatımı məhz buna həsr etmək istəyirəm”.

Bilal Ərdoğan Rusiyaya səfər etməyi niyə bəyəndiyini də açıqlayıb. O, getdiyi Rusiya şəhərlərini sadalayıb. Türkiyə liderinin oğlu təkəcə Moskva və Sankt-Peterburqda deyil, Yakutsk, Kazan və Soçidə də olub. Onu Rusiyaya cəlb edən səbəblər arasında Bilal Ərdoğan ölkənin rəngarəng təbiətini, mədəniyyətini və mətbəxinə qeyd edib. “Bundan başqa, Rusiyada türk xalqları yaşayır və onların kulinariya ənənələri bir çox cəhətdən bizə yaxın və tanış olan rus mətbəxinə də daxil olub”, - B.Ərdoğan vurğulayıb.

Rusiya mediası yazır ki, Bilal Ərdoğanın 44 yaşı var. O, ABŞ-da təhsil alıb, İndiana Universitetində Bluminqtonda bakalavr və Harvard Universitetində Kennedi Məktəbində magistr dərəcəsi alıb. O, tikinti və dəniz yüklərinin daşınması ilə məşğul olan “BMZ Group” nəqliyyat şirkətinin orta q sahibidir.

□ **“Yeni Müsavat”**



Əsrarəngiz Düyməcik

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Əgər oxucu yığmaq fikrim olsaydı, bu köşənin adını “Metrodakı o sirli düymənin mənası bilin-di” qoyardım. Bəlkə axırda elə də qoydum, hələlik bilmirəm.

Haçansa metroya minmiş hər bir şəxs o düyməni müt-ləq görmüşdür. Üzünə “maşinist-sərnişin” əlaqəsi yazı-lan həmin düyməni təzəlikcə bir qız uşağı - adını şərti ola-raq Düyməcik elan edək, maraqlı olsun - basmışdı və maşinistə sual vermişdi ki, bunu basmağın cəriməsi nə qədər-dir. Maşinist çəmişdi, “adboy” vermişdi.

Sözləşmə, mən telefonda verilən bu “adboy”un ana dili-mizdə konkret 1 sözlük çevirməsini bilmirəm. Söz rusca-dakı “otboy” - “hər hansı hərəkətin bitdiyini göstərən siq-nal” sözündən yaranıb. Keçmişdə naqillli telefon işlədəndə “dəstəyi yerinə qoyur”, ya da “dəstəyi asırdıq”. İndiki simsiz rabitə dövründə nə deməliyi? Məncə, Rabitə Nazirliyi tədbir görsə yaxşı olar.

Ta haşiyə çıxmış, bir feminist açıqlama da edim. Hə-min əsrarəngiz düyməni məhz qadın cinsindən şəxsin basması olduqca ibrətamizdir, bizim tarixi və təəssüf ki, müsəlman olandan sonra unutduğumuz “aslanın erkəyi, dişisi olmaz” ata sözümüzün sübutu idi. Yoxsa niyə indiyə-dək kimse o düyməni basmamışdı? Bəlkə də qorxurdur onu basanda nüvə müharibəsi başlayacaq. Ya da “Ulduz” stansiyasından paralel kainata tunel açılacaqdır.

Hərçənd Düyməcik də bir az şitini çıxardı, maşinistin qeyri-müəyyən mızıldamasından sonra təkrarən düyməyə müdaxilə (bu da maraqlı ifadədir, adətən istintaq protokol-larımızda rastlanır) etdi. Maşinist cərimənin 50 manat ol-duğunu söyləmişdi. İndi isə metro idarəsinin hüquq-müha-fizə orqanlarımızla birgə açıqlamasından Düyməciyin 200 manat cərimə edildiyini öyrəndik.

Məncə, çox qəddar cəzadır. Yazıq qız orada nə etmişdi ki? Deyirlər maşinistə mane olub, qəza törənmiş. Gö-rəsən, buna idarə özü inanırmı? On saniyəlik söhbət qəzaya səbəb olacaqmısa, biz metrodə qanımızı qaşığa qoyur-muşuq ki. Rəhmətlik Səyyad Əlizadə metrodə klip çəkmiş-di, belə çıxır həmin vaxt xalqımızı Allah saxlayıb. Bu saat dünyada, ümumiyyətlə, maşinisti olmayan metro qatarları sınaqdan çıxarılır (Dubayda az qala 10 ildə belə metro var).

Başqa yəndən, mən burada sosial-siyasi anlam görü-rəm. Hökumət xalqın istənilən səviyyədə, lap elə “maşinist-sərnişin” nümunəsində ünsiyyət qurmasını istəmir. Çünki belə ünsiyyət xalqın ictimai rəyini formalaşdırır (çı-xardığım nəticənin zırlılığı özümə belə xoş gəldi).

Düymə varsa, onu basmaq lazımdır? Yərinizdədir-sə, təzəlikcə bu Şekspir sualı parlamentomuzda gündəmə gəlmişdi. Orada eks-hərbi prokuror Xanlar Vəliyev Konsti-tusiya Məhkəməsinə üzv qoyulanda REAL Partiyasının deputatı Erkin Qədirlə “əleyhinə” səs vermişdi və mən təklif etmişdim ki, milli yekdilliyimizə kölgə salan bu cür perspektivləri tam aradan qaldırmağın yolu bəlkə də “yox”, “əleyhinə” düymələrini kökündən ləğv etmək olardı. İndi metro vaqonundakı düymə də bizi oxşar dilemma qarşısın-da qoyur. Rəhmətlik şair, metronun müdiri Tağı Sadiq de-mişkən, əgər vaqon “Əhmədli”dən çıxanda onun divarında düymə görünürsə, “Əcəmi”yə çatanda müt-ləq kimse o düyməni basacaqdır.

Bizim metrodə belə macəralar vaxtaşırı olur. Bir dəfə də iki gəncin vaqonda öpüşdüyünü görə vətənpərvər, ye-kəpər milli jurnalistimiz durub onları tənqid etmiş, vaqondan qovmuşdu. Yəqin torpağın altı olduğu üçün biz metrodə öz tariximizə, milli mentalitetimizə daha yaxınlaşırıq.

Sovet vaxtı elektrik qurğularına kəllə sümüyü şəkl-i çəkilər, altından da “əl vurma, öldürər” yazılırdı. Bəlkə bunu metrodə tətbiq edək?

Nağıllar aləmində yaşadığımız üçün, yazını da uyğun şəkildə, “Düyməcik” nağılından sitatla bitirirəm: “Bir gecə Düyməciyin yatdığı otağın pəncərəsinin sınıq gözündən içəriyə yekə bir qurbağa hoppandı. O, qızı gördü və ondan xoşu gəldi. “Bax, mənim oğluma belə gəlin lazımdır”, - de-yə qurbağa fikirləşdi. O, Düyməciyi yatdığı qoz qabığı ilə birlikdə qaparaq öz yanına, bataqlığa apardı”.

ATƏT-in baş kati-bi, türkiyəli dip-lomat Ferudin Sinirlioğlu İrə-vanda baş nazir Nikol Paşinyan və xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanla görüşüb. İki ay əvvəl Fe-rudin Sinirlioğlu Nikol Paşinyanla Münhen Təhlükəsizlik Konfransında da görüşmüşdü. İrəvan-dakı görüşlərdə Ermə-nistanın ATƏT-lə əmək-daşlığı və Azərbaycanla aparılan danışıqların ha-zırkı vəziyyəti müzakirə olunub.

Bəllidir ki, rəsmi Bakı İkin-ci Qarabağ müharibəsindən sonra ATƏT-in Minsk Qrupu-nun ləğvinə çalışır. Əroğana yaxınlığı ilə bilinən türkiyəli diplomatın Minsk Qrupu ilə bağlı hansı mövqedə olması bəlli deyil. Azərbaycanın mövqeyi bəllidir ki, sülh sazişinin imzalanması üçün iki əsas şərtəndən biri Minsk Qrupunun ləğvidir. Rəsmi Bakı Prezident səviyyəsində də bir neçə dəfə bəyan edib ki, Minsk Qrupunun ləğv edilmə-sinin vaxtı çoxdan yetişib, be-lə bir təsisatə heç bir lüzum yoxdur. Həm də tək-cə Minsk Qrupu deyil, onunla əlaqədar olan bütün təsisatlar ləğv edil-məlidir.

Bu məsələ konsensusla həll edildiyinə görə formal olaraq bunu Ermənistanın razılığı olmadan etmək müm-kün deyil. ATƏT rəhbərliyi tə-əssüf ki, Minsk Qrupunu indiyə qədər hələ buraxmayıb və bu gün də onu formal, ölü və-ziyyətdə olsa da, yaşatmaq-da davam edir. Minsk Qrupu-nun rəsmən buraxılmaması bəzi dövlətlərə hələ də onun adından sui-istifadə, manipul-yasiya etmək imkanı verir. Minsk Qrupunu formal olaraq qüvvədə saxlamağın Azər-baycana real şəkildə heç bir ziyanı yoxdur. Onsuz da Azərbaycan onları nə vasitəçi kimi, nə də bölgədə hər hansı bir prosesdə önəmli qüvvə ki-mi, iştirakçı kimi görmək və cəlb etmək istəmir. Dəfələrlə Azərbaycan bəyan edib ki, Ermənistanla normallaşma prosesində heç bir beynəlxalq təşkilatın və dövlətin tim-salında vasitəçiyə ehtiyac yoxdur. Bütün bunların qaba-ğında ATƏT-in rəhbərliyi Minsk Qrupunu buraxmaq barədə ciddi şəkildə düşün-məlidir.

Bu məsələnin hüquqi ba-xımdan məntiqi sonluğa çat-dırılması üçün Ermənistanın göstərəcəyi pragmatik ya-naşma çox vacibdir. Bu mə-sələ ATƏT çərçivəsində konsensusla həll edildiyinə görə formal olaraq Ermənistanın da razılığı tələb olunur. Azər-baycan bu məsələlərin həlli-nə nail olmaq üçün Ermənistan və yaxud həmsədr ölkə-lərlə ikitərəfli formatla yanaşı, çoxtərəfli formatda da fəali-yet aparır. ATƏT-ə də təzyiq-lərini müxtəlif formalarda, illik üzvlük haqqının ödənilməmə-si və s. formalarda da davam etdirir. Funksiyasını itirmiş mexanizmləri maliyyələş-dir-məyə davam edən struktura



Minsk Qrupunun ləğvinə hazırlıq - əleyhinə olan dövlətlər

Avropada keçirilən toplantıda bu missiyanın buraxılmasına Ermənistanla başqa, daha iki ölkə də qarşı çıxıb; hüquq müdafiəçisi səbəbləri açıqladı

nəyə görə üzvlük haqqı ödə-nilməlidir?

“Biz Azərbaycana sülh sazişi və ATƏT-in Minsk Qrupunun buraxılması barədə birgə bəyanatı eyni vaxtda imzalamağı təklif edirik. Yeni sülh sazişi və ATƏT-in Minsk Qrupunun buraxılması ilə bağlı birgə bəyanatı masaya qoymaq, həm birincini, həm də ikincini eyni yerdə və eyni vaxtda imzalamaq”, - deyə Nikoıl Paşinyan son çıxışları-nın birində vurğulayıb.

“ATƏT-in Minsk Qrupu-nun buraxılması məsələsi üzərində oyun qurula bilər”. Bunu isə açıqlamasında Bey-nəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin (BMTM) İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev deyib. O bildirib ki, Maltadakı müzakirədə (Maltanın pay-taxtı Vallettədə ATƏT Xarici İşlər Nazirləri Şurasının 31-ci iclası - red.) Minsk Qrupunun buraxılmasına Ermənistan-dan başqa, ABŞ və Fransa da qarşı çıxıb: “İndi də bu məsələ ilə bağlı oyun qura bilərlər. Belə ki, Ermənistan Azər-baycanın təklifi ilə razılaşdığını deyər. Fransa isə prosesin ic-rasına əngəl törədir. Onlar öz aralarında bunu razılaşıra bilərlər. Düzü, mən belə mə-nevrlər etməyə çalışacaqlarını istisna etmirəm. Bu mövqə ondan ibarətdir ki, sülh sazişi imzalanınsın, sonra Minsk Qrupu buraxılsın”.

Hüquqşünas Qulamhüseyn Əlibəyli “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Minsk Qrupu nə Qərbə dövlətlərinə, nə Rusiyaya, nə Ermənistanla lazımdır. Onun sözlərinə görə, sadəcə, Azərbaycana təzyiq göstərmək üçün bu missiya saxlanıb: “Minsk Qrupu münasibətinin dinc yolla nizamlanması üçün yara-

dılmışdı. O zaman həmsədrlik institutu da yaradıldı. Həmin dövrdə Minsk Qrupu iki təklif irəli sürmüşdü. Amma birini Bakı, birini İrəvan qəbul etmə-di. Ondan sonra onların fə-aliyyəti heç nə ilə yadda qal-madı. İndi isə münaqişə başa çatıb və bu missiyanın hansı mandatı daşıyacağı da bəlli deyil. Eyni zamanda həm-sədrlərə ehtiyac yoxdur”.

Q.Əlibəyli xatırlatdı ki, 44 günlük müharibədən sonra həmsədrlər bir dəfə Azərbaycana gəliblər: “Prezident isə onların üzünə dedi ki, lazımsız səyahət ediblər. Bundan başqa, həmsədr ölkələr arasında soyuq müharibə gedir. Ona görə bu qrup Azərbaycana təsir üçün la-zımdır. Əslində ləğvi üçün Azərbaycan və Ermənistan ATƏT-in sammitində məsələ qaldırılmalıdır”.

“Yeni Müsavat”a Minsk Qrupu ilə bağlı danışan **Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə** bildirdi ki, Rusiya da bu missiyanın dəfn olunduğunu bəyan edib. Minsk Qrupunun çoxdan gorbəgər olduğunu yada salan hüquq müdafiəçisi dedi ki, bundan sonra sözügedən institutun fə-aliyyətinə ehtiyac yoxdur. “Sa-dəcə, Ermənistan ümid edir ki, ABŞ, Fransa və Rusiya nə za-mansa yenidən bu formata qayıda bilər, Azərbaycana təzyiqləri artırar. Halbuki bu gözləntilər əbəsdir və Ukray-na münaqişəsi böyük dövlətlər arasında böyük bir uçurum yaradıb”, - deyə Ç.Qənizadə qeyd etdi.

Onun fikrincə, Minsk Qrupu de-fakto yoxdur, de-yure ləğvi üçün ATƏT-in Minsk Qrupunun digər üzv ölkələri də toplaşmalıdır:

“Üzv ölkələr arasında Türkiyə, Finlandiya və başqa dövlətlər də var. Məncə, belə bir yığın-caq olarsa, Fransa istisna, qa-lan ölkələrin razılaşacağını gözləyirəm. Amma bu faktın tezliklə baş verəcəyinə ümi-dim azdır. ATƏT-in yeni baş katibi Türkiyədən olsa da, bu-rada onun iradəsindən kənər-da olan məsələlər var. Sadəcə, Ermənistanın müstəqil mövqeyi yoxdur. Ona Fransanın ciddi təsiri var və Yelisey sarayı Minsk Qrupunun ləğvi-nə imkan vermir. Burada müx-təlif siyasi hiylələr ola bilər ki, o səbəbdən məsələni uzadırlar. Ancaq Rusiyanın Minsk Qrupuna qayıdacağını proqnozlaşdırıram. Lap deyək ki, üç həmsədr ölkə bir araya gəldilər, nəyi müzakirə edəcəklər? Azərbaycanla Ermənistan sərhədlərin dəqiqləşməsinə müzakirə edir, sülh mətni razılaşdırılıb, indi iki şərt yerinə yetirilməlidir ki, yekun sənəd imzalanınsın. Minsk Qrupunun nə töhfəsi ola bilər?”

Hüquq müdafiəçisi əlavə etdi ki, Paşinyan sülh sənə-dinin imzalanması ilə missiyanın işinə xitam verilməsinin eyni vaxta salınmasını təklif etməklə vaxt udmağa çalışır: “O, ictimaiyyətə gös-tərmək istəyir ki, guya Bakının hər sözü ilə oturma-durmur, bi-zim tələblərimizə boyun əymir. Əgər buna razı olarsa, erməni cəmiyyətində ittihamlar başla-nacaq. Onsuz da erməni siya-sətçiləri Paşinyanı satqın, Azərbaycan nə şərt irəli sürsə, onu dərhal yerinə yetirməyə hazır bir hökumət başçısı kimi təqdim edirlər. Ona görə də sə-bəblərdən biri də bu ola bilər. Bütün hallarda Minsk Qrupu yoxdur, adı qalıb”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

İlham Əliyevin Çin səfərinin geosiyasi kodları

Prezidentin dünyanın bir nömrəli iqtisadi gücü olan ölkəyə səfərinin məntiqi yalnız Cənubi Qafqazda müştərək maraq yaratmaq səyləri ilə məhdudlaşmır



Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev aprelin 22-də Çinə rəsmi səfər edib. Səfər Çin Xalq Respublikasının sədri Si Cinqinin dövləti ilə həyata keçirilir. “Yeni Müsavat” bildirir ki, səfər aprelin 24-dək davam edəcək.

Çin və Azərbaycan sabit və təhlükəsiz şəraitdə uğurlu və davamlı inkişafı təmin edən dövlətlərdir. Azərbaycan dünyanın əsas güclərindən birinə çevrilən Çinlə geniş sahələri əks etdirən xarici siyasət doktrinasına üstünlük verir. 2024-cü il iyulun 3-də Azərbaycanla Çin arasında Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində imzalanan “Strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə” genişlənən əməkdaşlıqda xüsusi diqqət çəkdi. Həmin bəyannamə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinqinin görüşünün nəticəsində qəbul olunub.

Dünyanın aparıcı dövlətlərindən olan Çinlə olan strateji tərəfdaşlıq bəyannaməsi münasibətlərimizi daha da inkişaf etdirməyə imkan verir. Azərbaycan Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatında dialoq üzrə tərəfdaşdır. Bu da imkan verir ki, həmin beynəlxalq təşkilatla daha da yaxından əməkdaşlıq edək. Həm Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının, həm də BRICS-in bütün üzv dövlətlərinin Azərbaycanla çox yaxşı və dost münasibətləri var. Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun Şərqdən Qərbə gedən yol üzərində yerləşməsi Çin və Orta Asiya ölkələri ilə əməkdaşlığı gücləndirməyi dikte edir. Bu əməkdaşlıq regional sabitliyə və sülhə töhfə verəcək. Azərbaycanın Çin vətəndaşları üçün viza rejimini ləğv etməsi münasibətlərimizdə yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Çin vətəndaşları heç

elektron viza üçün müraciət etmədən ölkəmizə gələ bilirlər. Səfər çərçivəsində qarşılıqlı vizasız gediş-gəliş haqqında sazişin imzalanması planlaşdırılır.

Prezident İlham Əliyev ötən həftə Çinin ölkəmizə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfirini qəbul edərkən iki ölkə arasında əlaqələrin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşdığını deyib, əməkdaşlığın geniş sahələri - siyasi, iqtisadi-ticari, nəqliyyat, enerji, sənaye, sərmayələr, təhlükəsizlik, mədəni-hümanitar və digər istiqamətləri əhatə etdiyini vurğulayıb. Prezident Azərbaycanın “Vahid Çin” siyasətini daim dəstəklədiyini bildirib.

Çin və Azərbaycanın “Bir kəmə, bir yol”, Orta dəhliz layihələrindəki maraqları strateji tərəfdaşlığı iqtisadi-ticari imkanlar və qarşılıqlı investisiyalar üzərində cəmləyir.

Çin, Mərkəzi Asiya və Azərbaycan indi Orta dəhlizin “Bir kəmə, bir yol” layihəsində rolunu artırmaq üçün daha yaxından işləyirlər ki, burada da məqsəd daha səmərəli ticarət marşrutlarını inkişaf etdirməkdir. Bu, Çinin Azərbaycanın strateji layihəsi olan Zəngəzur dəhlizinə böyük rəqəbdən baxmasına təkan verir.

İqtisadi-ticari imkanlar, dəhlizlər üzərindən qurulmuş əlaqələr sistemi iki ölkənin müdafiə sahəsindəki əməkdaşlığını da şərtləndirir. Azərbaycanla Çin arasındakı hərbi əməkdaşlıq hərbi təhsil, texnologiya mübadiləsi və birgə istehsal sahələrində konkret addımlarla müşayiət oluna-

caq. Bu əməkdaşlıq hər iki ölkənin geosiyasi potensialını gücləndirərək, regional təhlükəsizliyin təmin olunmasına töhfə verəcək.

İlham Əliyevin Çinə səfərinin praktikası və məntiqi yalnız bir regionda (Cənubi Qafqaz) müştərək maraq yaratmaq səyləri ilə məhdudlaşmır. İlham Əliyevin Çinə səfərinin böyük geosiyasi kodları da var ki, beynəlxalq münasibətlər sistemindəki nizamın pozulduğu bir vaxtda çox əhəmiyyətlidir.

“Şadam ki, qədim tarixə və xeyirxah ənənələrə əsaslanan Azərbaycan-Çin münasibətləri yüksələn xətlə inkişaf edir, bizim strateji tərəfdaşlığımız isə yeni müsbət məzmunla zənginləşir”. Bu fikri Prezident İlham Əliyev Çinin Sinxua agentliyinə müsahibəsində səsləndirib. Dövlət başçısı qeyd edib ki, fəal dialoq, şəxsi görüşlər, telefon danışıqları, məktubların mübadiləsi əsasında yaranan qarşılıqlı hörmət və etimad ikitərəfli münasibətlərin dərinləşməsində misilsiz rol oynayır. Prezident deyib ki, biz “Kəmə, bir yol” təşəbbüsü çərçivəsində Çinlə əməkdaşlığı genişləndiririk və bu istiqamətdə artıq mühüm uğurlar qazanılıb. “Özünün əlverişli coğrafi mövqeyindən istifadə edən Azərbaycan ərazimizdən yük axınının kəskin artmasını nəzərə alaraq, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərini fəal inkişaf etdirməyə, müasir infrastruktur yaratmağa və onların ötürücülük qabiliyyətinin artırılmasına əlavə investisiya qoymağa davam edir”, - deyərək Azərbaycan Prezidenti bildirib.

“Çin Azərbaycanın 4-cü ən böyük ticarət tərəfdaşına çevrilib, onun xarici ticarət

dövrüymizdə payı 7,9 faiz olub, həmçinin idxal üzrə də lider mövqeyinə çıxıb və bu göstərici 17,69 faizə çatıb”. Bu da Prezidentin çıxışından iqtibasdır. İki ölkə arasında hələ də reallaşdırılmayan böyük potensialın mövcud olduğunu vurğulayan dövlət başçısı hesab edir ki, iki ölkə arasında iqtisadi-ticari əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiya ikitərəfli iqtisadi əlaqələri genişləndirmək, əməkdaşlığın perspektivli istiqamətlərini aşkara çıxarmaq və onları hüquqi müstəvidə bundan sonra möhkəmləndirmək üçün mühüm mexanizmdir. “Komissiyanın qərarlarının vaxtında yerinə yetirilməsi səylərimizin uğur qazanmasının rəhni olacaq”, - deyərək Prezident qeyd edib.

Çin Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Quo Jiakun isə mətbuat konfransında bildirib ki, iki ölkə strateji tərəfdaşdır. “Çin və Azərbaycan strateji tərəfdaşdır. Son illər hər iki liderin şəxsi qayğısı və səyi ilə Çin-Azərbaycan münasibətləri siyasi qarşılıqlı inamın dərinləşməsi, “Bir kəmə, bir yol” üzrə səmərəli əməkdaşlıq və səmərəli beynəlxalq koordinasiya ilə sağlamlıq inkişaf tempini qoruyub”, - XİN rəsmisi vurğulayıb.

Milli Məclisin Azərbaycan-Çin parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvü Elşad Musayevin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, bu ölkə ilə əlaqələrin inkişafı Azərbaycan üçün əhəmiyyətlidir. Deputat hesab edir ki, qarşı tərəf də çoxşaxəli əməkdaşlığın genişlənməsinə böyük önəm verir: “Azərbaycan “Bir kəmə, bir yol” layihəsinin üzərində yerləşir. Bu, bizim Çinlə əlaqələri yaxınlaşdırmağı va-



23 aprel Ukrayna üçün həlledici gündür

Ukrayna, ABŞ və Avropa ölkələrinin nümayəndə heyətləri bu gün Londonda görüşürlər

Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski aprelin 23-də Londonda Ukrayna, ABŞ və Avropa ölkələrinin nümayəndə heyətləri arasında münaqişənin nizamlanmasına həsr olunmuş danışıqların keçiriləcəyini təsdiqləyib.

“Aprelin 23-də bizim nümayəndələrimiz Londonda işləyəcəklər. Ukrayna, Böyük Britaniya, Fransa, ABŞ - biz real və davamlı sülhün bərqərar olması ilə qeyd-şərtsiz atəşkəsə nail olmaq üçün mümkün olan ən konstruktiv şəkildə hərəkət etməyə davam etməyə hazırıq. Mən kömək edən bütün tərəflərə təşəkkür edirəm. Şərtsiz atəşkəs Rusiyanın Şərqi doğru ilk addım olduğunu göstərdi. Mühəribənin uzadılmasının səbəbi konkret hərəkətlərdir”, - Zelenski Britaniyanın baş naziri Key Starmerlə söhbətindən dərhal sonra sosial şəbəkədə yazıb.

Zelenski vurğulayıb ki, London danışıqlarının əsas məqsədi qeyd-şərtsiz atəşkəs olmalıdır. “Bu, başlanğıc nöqtəsi olmalıdır. Sülh sükutla başlayır”, - deyərək Ukrayna prezidenti bildirib.

“Bloomberg” agentliyinin mənbələrinin məlumatına görə, ABŞ dövlət katibi Marko Rubio və Trampın xüsusi elçiləri Stiv Uitkoff və Keyt Kelloq Amerika tərəfdən danışıqlarda iştirak edəcək, Fransa, Almaniya, Böyük Britaniya və Ukraynanın xarici işlər nazirləri və milli təhlükəsizlik müşavirləri ilə görüşəcəklər.

“Wall Street Journal” daha əvvəl ABŞ, Ukrayna və Avropa ölkələrinin iştirakı ilə danışıqların bu həftə baş tutacağını bildirmişdi. Nəşrin yazdığına görə, Vaşinqton Kiyevə mühəribənin dayandırılması üçün ABŞ-in Krimin ilhaqını tanıması və Ukraynanın NATO-ya üzv olmaqdan imtinasını ehtiva edən təkliflər təqdim edib.

Qəzetin mənbələrinin qeyd etdiyi kimi, Amerikanın Ukraynada nizamlanma planındakı bəzi ideyalar Rusiyanın irəli sürdüyü tələblərə uyğun gəlmir. Məsələn, Birləşmiş Ştatlar Rusiyanın Ukraynanın şərqi dörd regiona: Zaporıyyə, Xerson, Luqansk və Donetskə nəzarət etmək üçün qanuni haqqı olduğunu tanımaq niyyətində deyil. Eyni zamanda ABŞ-in təkliflərində rus qoşunlarının bu rayonların işğal etdikləri hissələri tərk etmələri tələb olunur. Amerika planı həmçinin Ukrayna ordusunun sayının azaldılmasını nəzərdə tutmur və Qərb ölkələrinin Kiyevə hərbi dəstəyini və ya orada Avropa qoşunlarının yerləşdirilməsini istisna etmir.

“The Wall Street Journal”a verilən məlumata görə, planın digər ideyası Zaporıyyə AES-in ətrafındakı ərazini neytral elan etməkdir ki, bu da onu ABŞ-in nəzarətinə keçirəcək. Zaporıyyə AES 2022-ci ilin martında rus qoşunları tərəfindən ələ keçirilib.

Bu təkliflərin bu gün London danışıqlarında müzakirə ediləcəyi gözlənilir. Növbəti addım çox güman ki, xüsusi elçi Stiv Uitkoffun Rusiyaya növbəti səfəri olacaq.

cib edən mühüm amildir. Bu əlaqələr sürətlə inkişaf edir. İki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 3,7 milyard dollar təşkil edir. Ötən dövrə müqayisə 20,7 faiz artım deməkdir. Vaxt var idi ki, Ermənistanla Çin arasında ticarət dövriyyəsi bizə baxanda yüksək idi, indi Azərbaycan Ermənistanı üstələyib, bu rəqəmi almışdıq. Habelə, Çinin ticarət siyasəti odur ki, müxtəlif dəhlizlərdən istifadə etsin. Bu, mənada, əlaqələrin perspektivi böyükdür”.

Onun fikrincə, müharibədən sonra xüsusən də Orta dəhlizin əhəmiyyəti ar-

tıb: “Azərbaycanın ticarət tərəfdaşı olaraq Çin dördüncü yeri tutur. Bu da ciddi nəticədir. Həmçinin Çin BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyib. Eyni zamanda iki ölkənin hakim partiyaları arasında görüşlər olub. Yeni əlaqələr müxtəlif müstəvilərdə inkişafdadır. Biz Çinlə tərəfdaşlığın dərinləşməsinə maraqlı olmalıyıq. Çünki bu ölkə dünyada iqtisadi gücünü ortaya qoyan dövlətdir”.

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Ötən həftə Hesablama Palatasının bəzi dövlət qurumlarında aşkar etdiyi qanun pozuntuları ilə bağlı materialların Baş Prokurorluğa və Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinə (DTX) təqdim edildiyi barədə məlumat yayılıb. Həmin vaxt DTX-ya hansı qurumlarla bağlı müraciət edilməsi barədə açıqlama verilməyib.

Modern.az məsələni aydınlaşdırmaq üçün Hesablama Palatasına sorğu göndərib.

Qurumdan bildirilib ki, DTX-ya iki auditin nəticələri təqdim olunub. Bunlar Naxçıvan Muxtar Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi və onun tabeliyindəki qurumlar, eləcə də Naxçıvanın İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyində aparılmış nəzarət tədbirləridir.

Palatanın məlumatına görə, bu auditlər zamanı dövlət vəsaiti və əmlakından istifadə ilə bağlı ciddi uyğunsuzluqlar müəyyən olunub.

Ayındır ki, məsələyə DTX qarışıbsa, demək, ortada ciddi qanun pozuntuları olub və hazırda bu məsələ hərtərəfli araşdırılır.

Axar.az yazır ki, muxtar respublikanın hazırkı səhiyyə naziri Samiq Sadiqovdur. 38 yaşı olmasına rəğmən, nazir karyerasında sürətlə irəliləyib.

Belə ki, Samiq Sadiqov 2010-cu ildə Naxçıvan Dövlət Universitetinin Tibb fakültəsini, 2010-2011-ci illərdə Əziz Əliyev adına Mərkəzi Uşaq Xəstəxanasında internatura təhsilini başa vuraraq həkim-oftalmoloq ixtisasına yiyələnib. 2014-cü ildən Naxçıvan Muxtar Respublikası Göz Xəstəxanasında həkim-oftalmoloq kimi işə başlayıb, 2016-2017-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Xəstəxanasında bölmə müdiri, həkim-oftalmoloq

kimi fəaliyyət göstərib. 2015-2017-ci illərdə Naxçıvan Dövlət Universitetinin Tibb fakültəsində və Naxçıvan Tibb Kollecinə müəllim kimi fəaliyyətini davam etdirib.

"Cəmi 3 ildən sonra - 2017-ci ildə isə Samiq Sadiqov Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin direktoru təyin olub. 2020-2023-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi publik hüquqi şəxsinin direktoru vəzifəsində çalışıb. Əlbəttə, onun vəzifə pillələrində bu cür sürətlə irəliləməsində Ali Məclisin keçmiş sədri Vasif Talibovun həlledici rolu olub. Vasif Talibovdan sonra o, hansısa yollarla əvvəlcə səhiyyə nazirinin birinci müavini, daha sonra - 2024-cü il mayın 31-də isə səhiyyə naziri vəzifəsinə təyin edilib.

Samiq Sadiqov nazir təyin olunduqdan sonra muxtar respublika hökumətinin qərarına zidd gedərək, ailə sağlamlıq mərkəzlərini Tibb Müəssisələrinin İdarəetmə Birliyinin (TMLB) deyil, Naxçıvan Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyinə keçirib və büdcə üçün əlavə lazımsız xərclər yaradıb.

Qeyd olunur ki, oxşar vəziyyət Təcili Yardım Mərkəzi, Diagnostika Mərkəzi (əksər yeyintilər demək olar, bu müəssisə üzərindən həyata keçirilib),

Naxçıvanın səhiyyə nazirinin başı dərddə

Hesablama Palatasının muxtar vilayətdə üzə çıxardığı mənimsemə faktlarını DTX-nın araşdıracağı rəsmən təsdiqləndi



Samiq Sadiqov

Naxçıvan Şəhər Poliklinikası üçün də xarakterikdir. Naxçıvanda İcbari Tibbi Sığorta Agentliyi (ITS), Tibb Müəssisələrinin İdarəetmə Birliyi müstəqil qurumlar olmağına baxma-

yaaraq, muxtariyyətin səhiyyə naziri tərəfindən idarə olunub.

Naxçıvanda fəaliyyət göstərən bütün xəstəxanalarda tibb işçilərinin maaşının kəsilməsi də yerli əhəlinin ciddi na-

razılığına səbəb olan məsələlərdən biridir. Buna isə məhz elə Hesablama Palatasının yerli Səhiyyə Nazirliyində milyonlarla manat yeyinti aşkarlamasının səbəb olduğu deyilir.

Belə anlaşılar ki, nazirlik üzə çıxan yeyintini işçilərin maaşı ilə doldurmaq istəyib.

Nazirin ən ciddi maxinası yaları isə təbii ki, Naxçıvan İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi və Tibb Müəssisələrinin İdarəetmə Birliyi ilə əlbir olub, milyonlarla manat mənimseməsi ehtimalıdır. Hesablama Palatasının auditinin də məhz bu istiqamətdəki qanunsuzluqlara fokuslandığı anlaşılar.

Beləliklə, söhbət böyük bir regiona ayrılan milyonlarla manat qanunsuz yollarla mənimseməkdən gedir. Bu isə nazir üçün olduqca qaranlıq perspektiv vəd edir: o, ən azı vəzifədən gedəcək. Qanunsuzluqların miqyası deyildiyindən daha böyükdürsə, buna həbs cəzası da əlavə oluna bilər...", - sayt yazır.

□ "Yeni Müsavat"

Dörd banka 1 milyard depozit qərarı - xeyrini kim görəcək?

Ekspertlərə görə, bu, iri bankların daha da güclənməsi, digər bankların isə rəqabətə davam gətirə bilməməsi kimi nəticələr doğura bilər

Sahil Babayev maliyyə naziri təyin edildikdən sonra Azərbaycanın əsas maliyyə qurumu ilk dəfə olaraq 1 milyard manat büdcə vəsaitini yerli banklarda depozit şəklində yerləşdirib. Bu addımın məqsədi büdcə vəsaitlərinin daha səmərəli idarə olunmasıdır.

Maliyyə Nazirliyi bildirir ki, bu qərar təkcə dövlət büdcəsinə əlavə gəlirlərin təmin edilməsinə deyil, həm də bank sektorunda likvidlik prosesinə dəstək məqsədi daşıyır. Gələcəkdə bu təcrübədən istifadə ediləcəyi gözlənilir. Qeyd edək ki, son vaxtlar banklar likvidliyi azaltmaq məqsədilə əmanətlər üzrə faiz dərəcələrini artırıblar. Hazırda manatla əmanətlər üzrə orta illik dərəcə 12 faizə yaxındır, lakin qısamüddətli əmanətlər üzrə dərəcələr daha aşağıdır. Mart ayının məlumatına görə, üç aylıq müddətin sonunda faizləri ödəmək şərti ilə 90 gün müddətində əmanət qəbul edən banklarda bu rəqəm 7-8 faiz arasında dəyişir.

Məsələn, "Beynəlxalq Bank" üç aylıq əmanətlər üzrə 8 faiz, "Bank of Baku" analoji əmanətləri 5,5 faiz, "Kapital Bank" və "Unibank" isə 9 faizlə qəbul edir.

Kreditlər üzrə faiz dərəcələrinə gəlincə, bankların onları müştərilərə hansı faizlə verməsi barədə dəqiq məlumat yoxdur, çünki bu, borcalanın ödəmə qabiliyyətindən, gəlirindən, kreditin



məqsədindən və digər amillərdən asılıdır. Bununla belə, yerli maliyyə nəşrlərində dərc olunan məlumata görə, banklarda ən aşağı istehlak kreditləri illik 9,5 faizlə təklif edilir.

Belə ki, Maliyyə Nazirliyinin 4 əhəmiyyətli bankda bazara yaxın məzənnə ilə bir milyard manatı üç aylıq əmanət şəklində yerləşdirməsi bu bankların nisbətən aşağı faizlə kredit verməsi üçün ilkin şərait yaradır. Məsələn, 10 faizdən çox olmamalıdır. Bankların adları rəsmən açıqlanmasa da, söhbət Azərbaycanın apancı banklarından getdiyi-ni ehtimal etmək olar. Nəzəri cəhətdən, üç aylıq əmanətlərin uzunmüddətli layihələrin maliyyələşdirilməsində istifadə olunacağı ehtimalı az görünür. Qısa

vaxt çərçivəsini nəzərə alsaq, çox güman ki, bu vəsaitlər qısamüddətli layihələrə və ya fərdi kommersiya əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcək. İstənilən halda kredit faizlərinin həddən artıq yüksək olması ilə bağlı şikayətlər fonunda büdcə vəsaitlərinin ölkənin bəzi banklarında əmanət şəklində yerləşdirilməsi onların azalmasına müəyyən stimül yaradır. Ancaq bunun praktikada işləməyini söyləmək çətindir.

İqtisadçı deputat Azər Badamov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a deyib ki, dövlət büdcəsinin cari ilin birinci rübündə icrasında 1,6 milyard manat profisit yarandı: "Bu profistin hələ ki saxlanılmaması üçün Maliyyə

Nazirliyi tərəfindən qısamüddətli 1 milyard manatın banklarda depozit kimi yerləşdirilməsi düzgün qərardır. Çünki bu, ilk növbədə dayanmış vəsaitin hərəkətə gətirilməsi və əlavə gəlir qazandırmasıdır. Banklarda yerləşmiş depozitlər dövlət büdcəsinə əlavə vəsaitlər gətirəcək və bu da təbii ki, büdcə gəlirlərinin artmasına töhfə verəcək. Digər tərəfdən də banklarda yerləşdirilmiş 1 milyard manat əlavə likvidlik yaradacaq və kredit faizlərinin nizamlanmasına təsir göstərəcəkdir. Bankların əlavə vəsaitlərə malik olması onların fəaliyyət imkanlarını genişləndirir. Bu baxımdan Maliyyə Nazirliyinin müvafiq addımının əhəmiyyətli və düzgün olduğunu he-

sab edirəm".

Bununla belə, bəzi ekspertlərə görə, bu addım ilk baxışdan büdcə vəsaitlərinin daha səmərəli idarə olunmasına və bank sektorunun likvidliyinə dəstək məqsədi daşısa da, onun daha geniş və dərin təsirləri, eləcə də potensial riskləri də mövcuddur. Düzdür, dövlətin istifadə olunmayan vəsaitlərini qısa müddətlik depozit kimi yerləşdirməsi büdcəyə əlavə gəlir qazandırmaqla yanaşı, maliyyə nizam-intizamının artırılması istiqamətində müsbət addımdır. Hazırda əmanətlərin orta illik faiz dərəcəsi 12%-ə yaxın olsa da, qısamüddətli - xüsusilə 3 aylıq depozitlər üzrə bu rəqəm 7-9% arasında dəyişir. Bu baxımdan, büdcənin 1 milyard manat vəsaiti üzrə belə faiz gəliri nəzərəcarpacaq bir məbləğ təşkil edə bilər. Bu vəsaitlərin banklara yerləşdirilməsi həmin maliyyə institutlarının likvidliyini artıracaq. Nəticədə banklar daha aşağı faizlə resurs əldə etdiklərinə, bu vəsaitlər hesabına kredit faizlərini də aşağı sala bilərlər. Bu isə hazırda yüksək kredit faizlərindən əziyyət çəkən vətəndaşlar və bizneslər üçün rahatlaşdırıcı amil ola bilər. Teorik olaraq, 7-8%-lə depozit cəlb edən bankın bu resursu maksimum 10%-lə kreditə çevirməsi gözlənilir.

Lakin vəsaitlərin yalnız adı açıqlanmayan "4 apancı bank"a yönəldilməsi müəyyən narahatlıqlar doğurur. Əgər bu resurslar şəffaf və bərabər əsaslarla bölüşdürülməzsə, bazarda rəqabət mühiti pozula bilər. Kiçik və orta banklar bu resurslardan kənarda qalar və bazar iştirakçıları arasında bərabər imkanlar prinsipi zədələ-nə bilər. Bu, həm də iri bankla-

rın daha da güclənməsi, digər bankların isə rəqabətə davam gətirə bilməməsi kimi nəticələr doğura bilər.

Odur ki, qərarın icrası zamanı bir neçə əsas riskin nəzərə alınması təkliflər sırasındadır. Likvidlik və vaxt uyğunluğu, yəni 3 aylıq depozitlər uzunmüddətli layihələrin maliyyələşməsi üçün uyğun deyil. Bu vəsaitlər əsasən qısamüddətli kommersiya əməliyyatlarına yönələcək. Eyni zamanda bankların adları, yerləşdirmə şərtləri və faiz dərəcələri cəmiyyət üçün açıq olmalıdır. Əks halda, qərarların arxasında maraqlar toqquşması şübhələri yarana bilər. Hökumət vəsaitlərinin banklara bu formada yönəldilməsi bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinə zidd ola bilər, əgər bu proses daimi xarakter alsın.

Bütün bu risklərin qarşısını almaq üçün Mərkəzi Bank və Maliyyə Nazirliyi birgə nəzarət mexanizmi yaratmalı, performans qiymətləndirmələri aparmalı və ictimaiyyətə mütəmadi hesabat verməlidir. Eyni zamanda audit orqanları da prosesə cəlb olunmalıdır.

Qısa müddətdə bu qərardan faydalanan tərəflər əsasən həmin 4 bank və dövlət büdcəsi olacaq. Kredit götürənlər üçün də bu, faizlərin azalması baxımından potensial müsbət siqnaldır. Lakin uzun müddətdə bu praktikanın davamlılığı, şəffaflığı və bazar balansına təsiri çox diqqətlə izlə-nilməlidir. Əgər bu təcrübə müsbət nəticələr verərsə və bütün banklar üçün açıq, bərabər şərtlərlə tətbiq edilərsə, Azərbaycanın maliyyə sektorunun sabitliyinə və səmərəliliyinə real töhfə verə bilər.

□ Afaq MİRAYIQ, "Yeni Müsavat"

Aprelin 22-də keçirilən Milli Məclisin plenar iclasında əvvəlcə spiker Sahibə Qafarova Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərinə işgüzar səfəri barədə məlumat verdi. Sədr MDB Parlament Assambleyasının iclasında iştirak etmək üçün Rusiyaya səfər edən Azərbaycan nümayəndə heyətinin fəşizm üzərində qələbənin 80 illiyinə həsr olunan tədbirlərdə iştirakı, həmçinin ikitərəfli görüşləri barədə danışdı.

Gündəlikdəki məsələlərin müzakirəsi zamanı ilk olaraq Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov qurumun 2024-cü ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatı təqdim etdi. Palatanın sədri Milli Məclisin 7-ci çağırışı qarşısında ilk dəfə Hesablama Palatasının fəaliyyətinə dair hesabat təqdim etdiyini söylədi. Qeyd etdi ki, 2024-cü il üzrə hesabat hazırlanarkən Hesablama Palatasının audit və qeyri-audit fəaliyyətinin əhatə olunmasına çalışılıb, fəaliyyəti barədə icmal-statistik məlumatlar hesabatda daxil edilib: "Bəzi ölkələrin hesabatvermə təcrübəsindən faydalanmış və hesabatla əlavələr etmişik. Hesabat edirik ki, bu əlavələr hesabatın daha oxunaqlı və anlaşıqlı olmasına şərait yaradır. Hesabatda Hesablama Palatasının qanunla müəyyən edilmiş vəzifələri barədə məlumat da yer alıb". Palata rəhbəri bildirdi ki, illik hesabatda, eləcə də komitə iclasında Hesablama Palatası və onun Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə İdarəsi tərəfindən görülmüş işləri ayrıca sadalanıb. V.Gülməmmədov dedi ki, 2024-cü ildə tərəfimizdən audit və analitik fəaliyyət formasında 52 nəzarət tədbiri reallaşdırılıb: "Bu tədbirlərin 45,5%-də audit və ya analitik fəaliyyət ilk dəfə və ya fərqli mövzu üzərindən olmaqla keçirilib. Auditlərin əhatə dairəsini icmal büdcənin müxtəlif elementləri, o cümlədən dövlət büdcəsinin, büdcədənkenar dövlət fondları və Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcələrinin gəlir və xərcləri təşkil etmişdir. Hesabat dövründə auditlərdə dövlət büdcəsinin müxtəlif illər üzrə 8,3 mlrd. manatı, büdcədənkenar dövlət fondları üzrə Dövlət Neft Fondu, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu və İşsizlikdən Sığorta Fondunun, eləcə də Dövlət borcu və zamanəti üzrə öhdəliklərin Təminatı Fondunun 2023-cü ilin büdcələri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin 2023-2024-cü illər üzrə 180,6 mln. manatı, bununla yanaşı, qeyri-büdcə vəsaitlərindən 2022-2024-cü illər üzrə 1,0 mlrd. manat əhatə edilib. Hesabat ilinin KDMN tədbirlərində Hesablama Palatasının diqqətdə saxladığı sahələr - işğaldan azad olmuş sahələrin bərpası, ətraf mühit, iqtisadi fəaliyyət və büdcədənkenar fondlardır".

Beləliklə, ötən il Hesablama Palatası Əməliyyat Planını 90% icra edib, dövlət qurumlarına 50 məlumat təqdim edib, 575 milyon manatlıq maliyyə pozuntusu, 2 milyard manatlıq maliyyə təhrifləri və



Parlament Hesablama Palatasının hesabatını təsdiqlədi

Tarix və mədəniyyət abidələri ilə bağlı çıxış etiraza səbəb oldu

uyğunluq pozuntuları aşkar edib, 42 auditə başa çatdırıb, ilk dəfə dövlət borcu ilə bağlı audit keçirib, İğdır-Naxçıvan qaz kəməri layihəsini audit edib 399 min manatlıq satınalma müqaviləsi bağlayıb.

V.Gülməmmədov bildirdi ki, icmal büdcənin xərcləri 47 auditdə araşdırılıb. Auditlərdə xərclərin proqnozlaşdırılması, hesablanması, icrası və digər öhdəliklərin yerinə yetirilməsi uyğunluq, maliyyə və səmərəlilik elementləri aspektindən qiymətləndirilmiş və Hesabatda audit nəticələri həmin elementlər üzərindən qruplaşdırılıb.

Hesabat ilində 45 auditdə büdcə qanunvericiliyinin pozulması, 40 auditdə dövlət satınalmaları və 16 auditdə əsaslı xərclər üzrə hüquqi aktların tələblərinin pozulduğu müəyyən edilib. Uyğunluq elementləri üzrə aşkarlanmış pozuntu məbləği 657,0 mln. manat olmuş, bunun 126,0 mln. manatını hesablanmış büdcəyə zərər təşkil etmişdir. Zərər məbləğinin 84,4 mln. manatı üzrə vəsaitin müvafiq qaydada pul və ya natura şəklində bərpası və əvəzləşdirilməsi, 15,2 mln. manatı üzrə müvafiq materialların hüquq-mühafizə orqanlarına göndərilməsi istiqamətində qərar qəbul edilib. Bundan əlavə, hesabat ilində Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna 6 nəzarət tədbiri, Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinə isə 2 nəzarət tədbiri üzrə məlumatlar göndərilib. 26,4 mln. manatının əhaliyə sosial xarakterli ödənişlərdən ibarət olması fonunda bu məbləğin bərpası istiqamətində birbaşa tədbir müəyyən-ləşdirilməmiş, bu ödənişlərin müvafiq qaydada dayandırılması barədə qərar verilib. Aş-

karlanmış pozuntu məbləğinin 531,0 mln. manatını təşkil edən digər pozuntu məbləği - vahid büdcə təsnifatına əməl olunmaması, büdcə qanunvericiliyinə dair normativ sənədlərin tələblərinin pozulması, dövlət satınalmaları üzrə qanunvericiliyə əməl olunmaması, büdcə vəsaitinin nəzərdə tutulmadığı istiqamətə istifadəsi və s. pozuntular aid edilib. Maliyyə hesabatları üzrə təhriflərin məbləği 2 mlrd. 66 mln. manat təşkil edib. Bu əhəmiyyətli təhriflərdən - maliyyə hesabatlarında məlumatların düzgün əks etdirilməməsi və digər təhriflərdən, yəni mühasibat yazılışlarının doğru verilməməsi və hesabatlar arasındakı fərqlərdən ibarət olub. Ümumilikdə səmərəsiz xərclər hesab etdiyimiz məbləğ 157,7 mln. manat olub".

Daha sonra isə deputatlar hesabatla bağlı çıxış etdilər.

Deputat Razi Nurullayev bildirdi ki, deputatları narahat edən suallara cavab almaqdan ötrü fəaliyyətində qüsurlar aşkarlanmış dövlət qurumlarının rəhbərlərinin və məsul şəxslərinin parlamentə dəvət olunmasını istəyir: "Çünki Hesablama Palatası hesabatı təqdim edir və proses bu gündən sonra başlanır. Bu qədər asan yanaşma? Maraqlıdır ki, hansı məsuliyyətə cəlb etmə halları, maliyyə sanksiyaları həyata keçirilib? Kimlərsə vəzifədən alınsın, çıxarılınsın, həbsə atılınsın demirəm, belə arzum da yoxdur. Amma istərdim ki, Hesablama Palatasının hesabatı müəyyən tələtlərlə yarıda bilsin və dövlət orqanlarının məsuliyyətinin artmasında dönüş yaratmağı bacarsın".

R.Nurullayev bildirdi ki, narahat olduğu məqamlardan biri də büdcə vəsaitinin təyinatı üzrə xərclənməmə-

si, depozit hesablarda saxlanması, süni şəkildə şişirdilməsi və büdcəyə qaytarılmasıdır: "Bu üç məsələdən birinin üzərində dayanmaq istəyirəm. Müxtəlif sahələr üzrə ciddi maliyyə ehtiyacları yaranır. Vətəndaşlardan müxtəlif problemlərin həllinə köməkə bağlı on minlərlə şikayət məktubları daxil olur. Belə olan halda, dövlət orqanının vəsaiti təyinatı üzrə xərcləmədən büdcəyə qaytarılması qəbul edilməzdir. Bu ona bənzəyir ki, onlarla insanın kəskin baş ağrıları var, onlarla qutu ağrıkesici olan Parasetomolu onlara vermədən depoya qaytarırsan. Bu, ciddi şəkildə məsuliyyət yaratmalıdır. Həm də çox ciddi".

İnsan hüquqları komitəsinin sədri Zəhid Orucun sözlərinə görə, əminliklə demək olar ki, Hesablama Palatası peşəkarlıq səviyyəsinə görə institusional orqana çevrilib: "Hazırlanan rəylər obyektivdir, informativdir, beynəlxalq audit meyarlarına tam cavab verir, o cümlədən, sözügedən qurumun ilk yarandığı dövrdə yaşanan arzuolunmaz praktikanı-bəzən audit təmsilçiləri müvafiq hökumət orqanlarının binasına buraxmamaq hallarını bir daha xatırladıqda müqayisə olunmayan böyük inkişaf yolu keçilib. Digər tərəfdən, ictimai və media vasitəsilə təzyiq amillərini, vəzifə mövqeyindən təsir və çəkirdirmə mexanizmlərini nəzərə aldıqda palatanın çoxşaxəli fəaliyyətinin dövlət və milli mənafehlərimizə cavab verən, eləcə də maliyyə məsuliyyətini artıran və üç mühüm prinsipin - səmərəlilik, uyğunluq, maliyyə auditi meyarlarına tam cavab verdiyini söyləmək olar. Ona görə də palatanın rəhbəri hörmətli Vüqar Gülməmmədov

başda olmaqla, qurumun kollektivinə Milli Məclisin xalq qarşısında mövqeyini gücləndirən fəaliyyətinə görə təşəkkür edirik".

Z.Oruc deyib ki, bir qurumdan obyektivlik tələb edənlər aşkarlanan büdcə pozuntuları, maliyyə intizam-sızlığı, yaxud konkret qanunsuz hərəkətlərin barəsində təqdim olunan hesabatı hökumətin bütün fəaliyyətinin linç edilməsi üçün çirkli məqsədləri naminə istifadə edə bilməz: "Söhbət cəza tədbirlərindən gedirsə, o haqda da konkret addımların atıldığına dair müfəssəl məlumatlar təq-

hansı miqyasda işlər gördüyünü yaxından müşahidə etmək həqiqətən təsirli hadisə idi. Bizə görə orada işləyən fəhlənin, iş icraçısının və şirkətlərin hər biri qəhrəmandır. Onlar müqəddəs əməyi təmsil edirlər və digər ərazilərdə çalışanlardan fərqləndirilməlidirlər. Ona görə də Qarabağda çalışanların fəaliyyətinə daha həssaslıqla yanaşılmalıdır. Söhbət qurulu şəraitdə və hazır infrastrukturunu olan yerlərdə çalışmaqdan getmir. Ona görə də azad torpaqlardan çalışan hər bir insan üçün ödənişlərə dair meyarlar və standartların dəyişdirilməsi zəruridir".

Müzakirələrdən sonra hesabat qəbul olundu.

İclasda "Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan

dim olunub. Nəzərə alaq ki, hesabatın maliyyə əhatəsi 8.3 milyard manat büdcə vəsaitinin auditini nəzərə tutduğundan və dövlət büdcəsinin 40 milyard manatdan çox olduğunu qeyd edərək, sənədi bütün dövlət orqanları üçün yol xəritəsi adlandırılabilir. Çünki auditin bütün büdcə vəsaitini əhatə edəcəyi təqdirdə pozuntuların qarşısının alınması imkanları daha böyük olardı, lakin dünyada belə praktika yoxdur. Çünki palatanın ştat tərkibinin limiti var və biz öten il müqayisəli təhlillə onun əməkdaşlarının sayının artınlmasını təklif etmişdik.

Hesabatda diqqətinizi cəlb etmək istədiyimiz məqam qeyri-büdcə fondları ilə bağlıdır. Bildiyiniz kimi, məhz cərimə və sanksiyalar əsasında formalaşan belə fondların istər gəlir, istərsə də xərclərinin şəffaflığına dair ictimai fikirdə çoxlu suallar yaranır. Ona görə də palatanın fəaliyyətində getdikcə büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair irəli sürülən təkliflərin mütləq əksəriyyətini qəbul etmək hökumətin fəaliyyətinə bütün növ maliyyə fəaliyyətinə dair aydın təsəvvür yaratmağa imkan verərdi".

Komitə sədri əlavə edib ki, ikinci mühüm məsələ, Qarabağa Böyük Qayıdış proqramının icra olunması ilə bağlıdır: "Hər birimiz qürurla bəyan edirik ki, Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə azad olunan torpaqlarda yeni Vətən quruculuğu həyata keçirilir. Əlbəttə, cəmi bir dəfə həmin bölgələrə səfər edən insan hansı ağır şərtlərdən keçərək 100 minlərlə vətəndaşımızın doğma yurdlarına dönüşünün təmin olduğunu görə bilər. Ötən günlərdə Ağdamdan Xankəndinə, daha sonra Şuşaya gedərkən on minlərlə insanın, minlərlə texnikanın

can Respublikası Qanununun layihəsi də birinci oxunuşda müzakirə olundu. Deputat Səyyad Salahlı (Aran) tarixi və mədəni abidələrin bərpasının iş adamlarına həvalə edilməsini təklif etdi. Deputat bildirdi ki, abidələrin sonrakı taleyi ilə bağlı narahatlıq keçirməliyik: "Abidələri pasportlaşdırıq, bəs onların sonrakı aqibəti nə olacaq? Mədəni, tarixi abidələrə ciddi nəzarət yoxdur. Abidələri bərpa etmək üçün onları iş adamlarına vermək lazımdır. Bu abidələr milli mədəniyyətimiz, özümüzün tarixidir. "Qorxma mən sənənləyem" filmi çəkilən abidənin vəziyyəti indi necədir? Ümumiyyətlə, bunların sonrakı taleyi ilə bağlı narahat olmalıyıq. Nə isə yaddan çıxıb qalıb ki, indi bu qanuna dəyişiklik edirik? Yenidən nə isə əlavə etmək lazımdırsa, bu, açıqlanmalıdır. Bu abidələr pasportlaşdırılırsa, onun sonrakı aqibəti nə olacaq?"

S.Aran əlavə edib ki, abidələrin bir çoxu uçub-dağılır: "Hamımız şimal zonasında bunu görmüşük. Həmin abidələrin sarayından gündə bir kərpic düşür. Abidələrə ciddi nəzarət yoxdur. Onları hansısa iş adamlarına vermək olar. Bərpa etsinlər və orada bir şey yaratsınlar. Bunun başqa yolu yoxdur. Məsələ qaldırırsınız, bunun sonrakı halını da düşünməliyik. Abidələri pasportlaşdırıq, hə, nə olsun?"

Spiker Sahibə Qafarova deputatın fikirlərinə etiraz etdi. "Abidələr hamısı Azərbaycan mədəniyyətinə aiddir. Azərbaycan hökumətinə nə olub ki, mütləq biznesmenlərə verilsin? Deyirsiniz ki, pasportlaşma nəyə lazımdır? Siz nə danışırırsınız?", spiker bildirdi.

□ **Elsad PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

Gürcüstanın təhsil, elm və gənclər naziri Aleksandr Tsuladze ümumi təhsilin yenilənmiş konsepsiyasını təqdim edib. Bu dəyişikliklər inqilabi xarakter daşıyır və əsas yenilik Çin dilinin ikinci xarici dil kimi məktəb proqramına daxil edilməsidir.

Yeni konsepsiyaya əsasən, Gürcüstanın ibtidai və orta məktəblərində Çin dili tədris olunacaq. Çin dilinin yüksək keyfiyyətli tədrisi üçün zəruri olan təhsil resurslarının hazırlanması da planlaşdırılır. Bu xüsusilə aktualdır, çünki Gürcüstanda Çin dilini öyrədən mütəxəssislər çox azdır.

Hələ 2023-cü ilin yayında o vaxtki baş nazir İrakli Qaribaşvili Gürcüstan məktəblərində Çin dilinin tədrisinə başlanıldığını, eləcə də Tiflislə Pekin arasında strateji tərəfdaşlığı elan edib.

Çin Gürcüstanın dördüncü ən böyük ticarət tərəfdaşdır. Son on ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi üç dəfə artıb. Gürcüstan və Çin arasında əməkdaşlığın əsas sektorları nəqliyyat, enerji və turizmdir.

Xüsusilə ötən il ticarət dövriyyəsinin həcmi iki milyard dollara yaxınlaşıb.

Azərbaycanda da xarici dil tədrisi mövzusu həmişə aktual olub. Vaxtilə təhsil naziri olan Misir Mərdanov italyan dilinin Azərbaycanda ikinci dil kimi tədris olunmasını təklif etmişdi, amma elə təklif kimi də qaldı. Ümumtəhsil məktəblərində ingilis, alman, fransız və rus dilləri keçilir. Məktəblərdə xarici dilin tədrisi I sinifdən başlanır. Tədrisi I sinifdən başlanan dil şagirdin məktəbdə öyrəndiyi əsas xarici dil hesab olunur. Ümumtəhsil məktəblərində ikinci xarici dil V sinifdən etibarən tədris olunur. Bununla yanaşı, qnaunverçilik I və V siniflərdən başlayaraq tədris edilən xarici dillərin növbəti siniflərdə dəyişdirilməsinə yol vermir.

Dünyanın bir çox ölkələrində ana dilindən sonra ingilis dilini öyrənirlər. Hazırda is-

pan dili dünyanın ən perspektivli dillərindən sayılır. Ekspertlərin proqnozlarına görə, 2030-cu ilə qədər dünya əhalisinin 7,6, Avropanın isə 20 faizi ispan dilində danışacaq. Çin dili dünyada ən çox danışılan dillər sırasındadır. Fransız dili dünyada ən çox öyrənilən xarici dillər sırasındadır və bunun səbəbini anlamaq asandır. Bu dil Fransa və Kanada da daxil olmaqla, 29 ölkənin rəsmi dilidir. Alman dili Avropa Birliyində ən çox danışılan dildir. İtalyan dili ingiliscə danışanların rahatlıqla öyrəndiyi dildir. Hər ikisi latın mənşəli olduğundan ingilis-italyan sözləri və səsləri arasında çoxlu oxşarlıqlar var.

Bəs Azərbaycan məktəblərində ikinci xarici dil kimi rus, italyan, yoxsa başqa bir dilin tədrisi daha məqsəduyğundur? İspan və Çin dillərinin global perspektivi Azərbaycan təhsil sistemində necə təsir edə bilər? Xarici dil seçiminə iqtisadi, mədəni və siyasi faktorların hansıları daha önəmli sayılmalıdır?

Mövzu ilə bağlı təhsil eksperti Kamran Əsədov qeyd edib ki, Azərbaycanda xarici dillərin tədrisi məsələsi uzun illərdir prioritet istiqamətlərindən biri kimi göstərilə də bu sahədə konseptual və strateji yanaşma çatışmazlığı var: "Hazırda ölkənin ümumtəhsil məktəblərində birinci xarici dil kimi əsasən ingilis dili, ikinci xarici dil kimi isə daha çox rus dili tədris olunur. Lakin global dil siyasətində baş verən dəyişikliklər, dünya güclərinin yeni siyasi və iqtisadi düzənə uyğunlaşması Azərbaycan üçün də dil siyasətini yenidən nəzərdən keçirməyi zəruri edir. İkinci xarici dilin seçimi yalnız pedaqoji

Azərbaycanda ikinci dil problemi - rusca, italyanca, yoxsa...

Ekspert deyir ki, ikinci xarici dilin seçimi ölkənin strateji maraqlarına əsaslanmalıdır



məsələ deyil, ölkənin iqtisadi və diplomatik prioritetlərini müəyyən edən strateji qərardır".

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycanda ikinci xarici dil kimi rus dilinin dominant mövqedə olması əsasən tarixi və coğrafi səbəblərlə izah olunur: "Sovet mirası və rusdilli informasiya məkanının hələ də geniş yayılması bu dilin populyarlığını qoruyur. Lakin bu, daha çox keçmişin yüküdür, nəinki gələcəyin perspektivi. Azərbaycanda 2023-cü ildə keçirilən sorğulara əsasən, məktəblilərin yalnız 11%-i ikinci

xarici dil kimi öyrəndiyi dili gündəlik həyatda istifadə edir. Bu isə onu göstərir ki, tədris olunan dillə əmək bazarı və sosial həyat arasında əlaqə zəifdir. Bu kontekstdə Gürcüstanın yeni təhsil konsepsiyası diqqətəlayiqdir. 2024-cü ildə Gürcüstan Təhsil, Elm və Gənclər Nazirliyi Çin dilinin ibtidai və orta məktəblərdə ikinci xarici dil kimi tədrisinə başlanacağını elan edib. Bu, təsadüfi seçim deyil. Çin artıq dünyanın ən böyük iqtisadiyyatlarından biri olmaqla yanaşı, texnologiya, elm və beynəlxalq diplomatiyada lider mövqedədir".

K.Əsədovun fikrincə, ikinci xarici dilin seçimi ilə bağlı yanaşmalar yalnız global tendensiyalara deyil, eyni zamanda milli strateji maraqlara əsaslanmalıdır: "Azərbaycan üçün əsas tərəfdaş ölkələrin - Türkiyə, Çin, Almaniya, İsrail, İtaliya, Rusiya, ABŞ və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri kimi ölkələrin rəsmi dilləri nəzərə alınaraq dil seçimi edilməlidir. Dil siyasəti eyni zamanda iqtisadi baxımdan rentabelli olmalıdır. Yeni öyrədilən dil real əmək bazarında əlavə dəyər yaratmalıdır. Bu baxımdan rus və fransız dillərinin mövqeyi zəif-

ləməkdə, Çin və ispan dillərinin isə yüksəlməkdə olduğu aydın görünür.

Müsbət tərəf ondan ibarətdir ki, Azərbaycan məktəblərində ingilis dili artıq birinci xarici dil kimi geniş tədris olunur və bu istiqamətdə resurslar, müəllim bazası və metodiki materiallar formalaşıb. İkinci dil siyasətində də eyni yanaşma - sistemli hazırlıq, pilot məktəblərdə tətbiq və mütəxəssis bazasının qurulması vacibdir. Bu sahədə Çin və İspaniya ilə əməkdaşlıq, mübadilə proqramları və müəllim təlimləri mühüm addım ola bilər. Əgər Azərbaycan təhsil sistemi ikinci xarici dil siyasətini yeniləyirsə, bu dəyişiklik təkcə dil biliklərini deyil, gənclərin beynəlxalq əmək bazarına çıxış imkanlarını, universitetlərin xarici tərəfdaşlıq potensialını və ölkənin global əlaqə şəbəkəsindəki mövqeyini gücləndirə bilər. Əgər dəyişiklik edilməzsə, bu sahə də digər formal komponentlər kimi zamanla tədris olunan, lakin istifadə olunmayan bilik sahəsinə çevriləcək. Nəticə etibarilə xarici dil siyasəti, sadəcə, tədris məsələsi deyil, milli inkişafın və beynəlxalq münasibətlərin dili olmalıdır".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Təhsil üçün xaricə gedənlər geri qayıtmır

Xaricdə dövlət proqramı çərçivəsində təhsil alacaq şəxslərlə müvafiq öhdəliklərlə bağlı müqavilələrin imzalanması nəzərdə tutulur

Son illər Azərbaycanda ali təhsil almaq üçün xarici ölkələrə üz tutan abituriyentlərin sayı nəzərəcarpacaq dərəcədə artıb. Xaricdə təhsilin təşviqi həm də dövlət siyasətinin bir hissəsinə çevrilib. Xüsusilə son illərdə həyata keçirilən dövlət proqramları vasitəsilə müəyyən ixtisaslar üzrə təhsil almağa göndərilən gənclərdən ölkəyə qayıdaraq milli inkişafa töhfə vermələri gözlənilir. Lakin bu yanaşmanın effektivliyi, "beyin axını"nın qarşısının alınması və ölkəyə dönüş zamanı tələbələrə qarşılaşdığı çətinliklər kimi məsələlər hələ də aktuallığını qoruyur.

Təhsil eksperti Nadir İsmayilov Modern.az-a deyib ki, "Təhsil müəssisələri arasında birbaşa əlaqələr, şagird, tələbə mübadiləsi, müxtəlif təhsil mübadilə proqramlarını həya-



ta keçirən təşkilat və digər donor qurumların təqaüdləri hesabına xaricdə təhsil imkanı yaradılıb. Dövlət xətti ilə ikitərəfli razılaşmalar əsasında Azərbaycan vətəndaşları üçün ayrılan təqaüdlər hesa-

bina həyata keçirilən xaricdə təhsil məsələləri də diqqət mərkəzində olub. Dövlət proqramının əsas məqsədi xaricdə təhsil alanların ölkəmizə xeyir verməsi idi. Etiraf etməliyə ki, çox zaman təhsil

aldıqdan sonra olduqları ölkədə qalıb çalışır, Azərbaycana qayıtmaq istəmirlər. Qısacası, bu "beyin axını"nın sonu heç də yaxşı görünmür. Hər halda, bunun səbəbi o gənclərlə bağlı deyil. Orada

təhsil alan bir gənc elə orada iş tapıb işləyə bilirsə, niyə gəlib Azərbaycanda işsiz oturmalıdır ki?..

Bu baxımdan ali təhsilin maliyyələşdirilməsi aktiv olaraq yeni proqram əsasında həyata keçirilir. 2019-2023-cü illər üçün nəzərdə tutulan Xaricdə Təhsil üzrə Dövlət Proqramı əsas 2 istiqaməti əhatə edib: "Azərbaycan və dünyanın ali təhsil müəssisələri arasında ikili diplom üzrə əməkdaşlıq proqramlarının yaradılması və xaricdə doktorantura təhsil pilləsi üzrə tələbələrə maliyyələşdirilməsi. Yeni artıq Xaricdə Təhsil üzrə Dövlət Proqramı daha çox elmi tədqiqat işlərinə töhfə verən milli kadrların yetişdirilməsinə fokuslanıb. Bundan əlavə, yeni proqramın spesifik tərəfi ondan ibarətdir ki, namizədlərin qəbul olduqları ali təhsil müəssisələri dünyanın ən yaxşı 500 universiteti siyahısına daxil olmalıdır".

Ekspert deyib ki, xaricdə dövlət proqramı çərçivəsində təhsil alacaq şəxslər-

lə müvafiq öhdəliklərin olacağı müqavilələrin imzalanması da nəzərdə tutulur: "Həmin müqavilədə gənclərin təhsillərini bitirdikdən sonra ölkəyə qayıdan zaman işlə təminat məsələsinin də əks olunacağı gözlənilir. Halbuki bir vaxtlar müxtəlif ölkələrdə təhsil almağın ucuzluğunu əsas götürən insanların xaricə kütləvi axını müşahidə olunurdu. Xarici ölkədə təhsil almaq sanki dəb halını almışdı. Attestatla qəbul barədə müxtəlif elanlarla xaricə axın edən gənclərimizin müəyyən hissəsi geri qayıtmırdı. Geriyə qayıdanların da müəyyən hissəsinin diplomlarında problem yaşanır və bəzən iş məhkəmələrə qədər gedib çıxdı. Seçimin obyektiv meyarlarla aparılmaması və digər subyektiv səbəblər isə həm beyin, həm də kapital axınının baş verməsinə səbəb olurdu".

Ekspert hesab edir ki, universitetlərin nüfuzunu qaldırmağa çalışmalıyıq.

□ **"Yeni Müsavat"**

Qiyməti günbəgün bahalasan soğan-kartof...

Ekspert: "Yəqin ki, həftənin sonuna qədər 1 manata qədər düşəcək"



Son vaxtlar ölkə bazarlarında bir sıra kənd təsərrüfatı məhsullarının qiyməti durmadan bahalaşır. Bu məhsullar sırasında əhalinin ən çox tələbatı olan kartof və soğan yer alır. Belə ki, bazarda, marketlərdə kartofun qiyməti 2 manat, soğanın qiyməti isə 1,70-1,80 qəpik, faraş kartofun qiyməti 3 manat 50 qəpikdir. Onu da qeyd edək ki, hazırda marketlərdə satışa çıxarılan kartof 2 manata olmasına baxmayaraq, çox keyfiyyətsizdir. Bəzi ekspertlərin fikrincə, bu gün satışda olan keyfiyyətsiz kartof heyvan yemi üçün nəzərdə tutulub. Beləliklə, bu gün əhali keyfiyyətsiz və baha qiymətə olan məhsulların ümidinə qalıb.

Hazırda bu məhsulların bahalaşmasına səbəb nədir?

İqtisadçı-ekspert Akif Nəsirli Cebheinfo.az-a bildirib ki, hazırda idxalla bağlı heç bir problem yoxdur, ətraf ölkələrdə kifayət qədər kartof var və idxal etmək olar: "İndiki mərhələdə, yaz aylarında kartof istehsalçılarının potensialı məlum olmadığına görə kartof idxalçıları idxala bir qədər həssas yanaşırlar. Yəni onlar xaricdən kütləvi şəkildə kartof idxal etmirlər ki, birdən faraş kar-

tof çıxar, qiymətləri aşağı salar və bunların kartofu üstlərinə gələn maya dəyərindən aşağı satılar. Kartofu kiçik partiyalarla idxal edirlər. Ona görə ölkə bazarlarında kartof qıtlığı yaşanır, tələbatı ödəmir, tələb təklifi üstələdiyi üçün qiymətlər də bahalaşır. O ki qaldı faraş kartofa, onun nübrə vaxtıdır, təzə çıxıb. Adətən təzə kartof bazara çıxdıqdan sonra günlər ərzində qiymətin sürətlə enməsi müşahidə olunur.

Yəqin ki, həftənin sonu-

na qədər 1 manata qədər düşəcək və ondan sonra kartofun qiyməti 60-70 qəpiyə qədər düşə bilər. Bu, bizim kartof istehsalı məhdud olduğuna görə təbii haldır. Faraş kartof yığılı, bir hissəsi daxli bazara yönəldilir, bir hissəsi ixrac olunur. Azərbaycanda faraş kartofu saxlamır, anbarlaşdırmırlar. Faraş kartofu saxlamaq bir qədər baha başa gəlir. Ona görə də onu saxlamır, dərhal satırlar. Ancaq yayın sonunda yığılan kartof artıq yetişmiş kartofdur. Əsasən şimalda yetişdirilir. Payıza doğru çıxan kartofun istehsal həcmi Azərbaycanda genişlənməlidir ki, fevral-aprel aylarında ölkə daxilində kartof qıtlığı yaşanmasın. Ən azı idxal olsa da, həmin dövrə qədər kartof ehtiyatı qalsa, indiki proses-

ləri yaşamaq".

O ki qaldı soğana, ekspertin sözlərinə görə, ölkədə yerli tələbat qədər istehsal olunur: "Sadəcə olaraq, yaz fəslindən başlayaraq soğanın qiyməti düşməyə başlayır. Hazırda payızda əkilən baş soğan artıq bazarlarda görünür. Tezliklə onun da qiyməti aşağı düşəcək. Soğan tələbatı uyğun istehsal edilərsə də, dekabr-yanvar aylarında bizim ətraf bölgələrdə soğana tələbat artır. Ona görə də Azərbaycan fermerləri kütləvi şəkildə soğanı ixrac edirlər. Bu baxımdan da yanvar ayından başlayaraq ölkədə daxili ehtiyatlar tükənir və soğan da idxalın ümidinə qalır.

Bu dövrdə kartofda olduğu kimi həssas yanaşırlar, az partiyalarla gətirirlər ki, ziyan düşməsinlər. Ona görə də bu məhsulların qiyməti qışın sonu, yazın əvvəlində tənzimlənmə bilmir. Əslində bunun da yolları var. Daha çox kartof istehsal edib, anbarlaşdırmaq, soğan istehsalını da həm genişləndirmək, həm də əsasən dekabr-yanvar aylarına kvota tətbiq etmək lazımdır. Hazırda soğan ixracına kvota tətbiq edilir. Kvota bütün aylara eynidir. Bizə əsas dekabr-yanvar aylarına lazımdır. Müşahidələr göstərir ki, bu aylarda soğan ixracı digər aylara nisbətən 5-6 dəfə artır. Dekabr-yanvar aylarında soğan ixracına qadağa qoymaq lazımdır".

□ "Yeni Müsavat"



"Səni o açıq lyukda basdırım..."

Ekspert deyir ki, açıq lyuklar və dağılmış yollarda zərər gören nəqliyyat vasitəsinə görə...

Etiraf etməliyik ki, ölkəmizin ən yaralı problemlərindən biri yol problemidir. İstər Bakıda və Bakının kəndlərində olsun, vətəndaşları narahat edən əsas problem yol problemidir. Ölkə büdcəsindən vəsait ayrılır, "iş görülür", amma ortada doğru-dürüst bir yol yoxdur.

Bəzən düşünürəm ki, AAYDA sistemini başdan təmizləyib, yenidən yığmaq lazımdır. Çünki illər boyu "ayrılan vəsait hara xərclənir" sualına cavab axtarmaqdansa, yenidən yeni bir sistem formalaşdırıb və bu yeni sistemi xüsusi nəzarətə almaq lazımdır ki, ayrılan vəsaitin hara xərcləndiyini şəffaf şəkildə görə bilək. Yoxsa sözün əsl mənasında pul hansısa üsulla "silinir". Elə uzağa getməyə, Pırşaqı kəndini götürək: yol çəkilir, dağıdılır, yenidən salınır, yenidən dağıdılır, yenidən qazılır. Sual verən də yoxdur ki, "a bala, istədiyiniz nədir?"

Bu gün yollarımızda açıq lyuklar, qazıldıqdan sonra hamarlanmamış yerlər, təciklər və s. saysızdır. Bəs avtomobilimizə zərər dəyərsə, bu zərəri kim ödəməlidir?

Hüquqşünas Ramil Süleymanov Bizimyol.info xəbər portalına açıqlamasında bildirib ki, "Azərbaycan Respublikasında Avtomobil Yolları haqqında" Qanunun dördüncü maddəsində qeyd edilir ki, avtomobil yolları mülkiyyətçilərinə görə üç kateqoriyaya dövlət, bələdiyyə və özəl mülkiyyətdə olan avtomobil yollarına bölünür. Bu yolların saxlanılmasına və o cümlədən bu yolların istifadə olunmasına birbaşa məsuliyyət həmin yolların mülkiyyətçiləri və ya konkret kimin balansındadırsa, həmin qurumlar birbaşa cavabdehlik daşıyır.

"Azərbaycanın Avtomobil Yolları haqqında" Qanunun 51-ci maddəsinə görə, o cümlədən bu yollara vurulan zərərlərə görə birbaşa məsuliyyət daşıyır. Qeyd edim ki, adicəkilən qanunun 52-ci maddəsinə görə yol təsərrüfatı orqanlarının idarə və müəssisələrinin, habelə özəl yolların mülkiyyətçilərinin mülkiyyətində olan yollarla bağlı, məsuliyyətsiz davranışı nəticəsində vaxtında təmir işlərinin aparılmaması, o cümlədən həmin yolların baxımsızlığı nəticəsində vətəndaşların fiziki şəxslərin və ya hüquqi avtomobillərə zərər dəymiş olarsa və ya bununla bağlı törədilən avtoqəza nəticəsində şəxslərin həyat və sağlamlığına zərər dəymiş olarsa və bu vəziyyət hadisəni araşdıran orqan tərəfindən öz təsdiqini tapmış olarsa, burada həmin yolu balansında saxlayan şəxsə, yeni dövlət qurumuna, bələdiyyəyə və ya özəl şəxsə qarşı məhkəmədə iddia qaldırmaq, yolların baxımsız olmasından dolayı, avtomobilə, həyat və sağlamlığa dəymiş zərər nəticəsində itirilmiş maddi və mənəvi xərclərə görə məhkəmədə tələb edilməsi mümkündür", - deyən Ramil Süleymanov hesab edir ki, bu da məhkəmələr tərəfindən təmin olunması vacib iddir.

□ "Yeni Müsavat"

Tikinti şirkətlərinin yeni fırıldaqıları

İki minə söküb, dörd minə satırlar

"Yeni tikililərdə mənzillərin sahəsi 60-70 kvadratmetrdən başlayır. Bu, mənzili 20-30 kvadratmetr olan sakinlərin yeni evlərlə təmin olunmasını çətinləşdirir. Sökülən evlərə görə verilən kompensasiya ilə ev sahibləri ancaq şəhərdən kənarda yerləşən ucqar kənd və qəsəbələrdə kiçik evlər ala bilərlər. "Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında" Qanun olsa da, tikinti şirkətləri vətəndaşlarla qiymətləndirici təşkilatlar vasitəsilə deyil, birbaşa danışıqlar aparır. Çünki digər qanunlara görə, evin sökülməsi yalnız tikinti şirkətləri ilə vətəndaşlar arasında razılaşma əsasında həyata keçirilə bilər. Lakin dövlət ehtiyacları üçün ərazilərin alqı-satqısı zamanı qiymətləndirməni qiymətləndirmə təşkilatları həyata keçirir".

Bunu Bakupost.az-a əməkdaşlarımız üzrə ekspert Elnur Azadov deyib.

O bildirib ki, tikinti şirkətləri vətəndaşları öz şərtlərinə razı salmaq üçün müxtəlif inandırma üsullarından istifadə edirlər: "Tikinti şirkətləri müəyyən ərazilərdə evləri söküb

yeni binalar tikəndə adətən sakinləri öz ofisinə dəvət edir, orada hər biri ilə ayrı-ayrılıqda sövdələşmənin şərtləri ilə bağlı danışıqlar aparırlar. Onların təklifi ilə razılaşmayan sakinləri işləri yubatmaqda və artıq pul tələb etməkdə günahlandırır-

raq məhkəməyə verirlər. Bu zaman onlar dövlət qurumlarından aldıkları qənaətləri məhkəməyə təqdim edirlər. Çox vaxt məhkəmələr tikinti şirkətlərinin xeyrinə qərarlar verirlər. Bu, onlara sökülmüş işlərinə görə az miqdarda kompensasiya he-

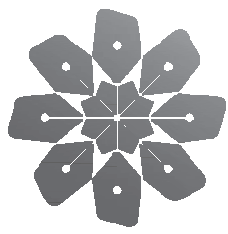


sablamaq imkanı verir. Tikinti şirkətləri təcrübəli olduqları üçün çox vaxt öz qiymətlərini vətəndaşlara diktə edə bilərlər".

Ekspertin sözlərinə görə, vətəndaş üçün ən məqbul variant odur ki, evi söküləndə yeni tikiləcək binada sahəsi əvvəlkindən 20 faiz daha böyük olan mənzil alacağına zəmanət əldə etsin: "Çünki yeni tikililərdə mənzillərin qiyməti sürətlə qalxır. Hazır-

da əksər ərazilərdə yeni tikililərdə mənzilin 1 kvadratmetrinin qiyməti 2500-3000 manatdan aşağı deyil. Lakin tikinti şirkətləri sökülən mənzillərin hər kvadratmetrinə görə ən yaxşı halda 2000 manatdan kompensasiya hesablayırlar. Bu, real bazar qiymətindən xeyli aşağıdır. Hazırda Bakının bəzi ərazilərində mənzillərin 1 kvadratmetrinin dəyəri 4 min manatdan başlayır".

□ "Yeni Müsavat"



**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış proqramı uğurla həyata keçirilməkdədir. Aprelin 21-də növbəti köç karvanları yola salınıb. Bu mərhələdə Ağdamın Sarıcalı kəndinə 34 ailə - 141 nəfər, Xocalının Balıca kəndinə isə 21 ailə - 83 nəfər köçürülüb.

Son köçürülmə də daxil olmaqla, artıq Balıca kəndində 157 ailə (742 nəfər) məskunlaşıb. "Doğma yurdumuzu tərk edəndə cavan idim. İndi o torpaqlara qızım, oğlum, gəlinim və nəvələrimlə qayıdıram".

Bunları Ağdam rayonunun Sarıcalı kəndinə qayıdan keçmiş məcburi köçkün Əliyeva Almas söyləyib.

"Otuz ildən də çox bir müddətdə doğma elimizdən ayrı qaldıq. Yurdumuza qayıtmaq əlçatmaz arzu kimi görünərsə də, ürəyimizdə bir ümid var idi ki, biz qayıdacağıq. Allaha çox şükürlər olsun ki, arzularımız gerçəyə çevrilib. Bu sevinci bizə yaşatdığına görə Prezident İlham Əliyevə, Ordumuza minnətdaram. Allahdan şəhidlərimizə rəhmət, qazilərimizə şəfa diləyirəm", - deyərək keçmiş məcburi köçkün bildirib.

Balıca kəndinin yeni sakinini, məcburi köçkünlüyə əbədi vida edən Vüqar Əhmədov bu günü uzun illər arzuladıqlarını bildirib: "Azərbaycanın hər q-

rışı bizim üçün əzizdir, doğmadır. Ancaq doğulduğun, böyüyüb boya-başa çatdığın Vətən torpağı həmişə insanı özünə çəkir. Xoşbəxtəm ki, yenidən Qarabağa qayıtdım, bundan sonra burada yaşayacağam. Mən firsətdən istifadə edib bütün keçmiş məcburi köçkünlər adından xalqımıza bu qüruru, bu sevinci bəxş etdiyi üçün möhtəram Prezidentimiz, müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevə təşəkkür etmək istəyirəm. Dövlətimiz Balıcada bizim üçün hər cür şərait yaradıb. Biz də bu torpaqlara sahib çıxıb, əkilib-əçirib, bu yerlərin yenidən dirçəlişində iştirak etməliyik. Qoy dostlar baxıb sevinсин, düşmənlərimizin gözləri kor olsun".

Atası Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı şəhidlik zirvəsinə ucalmış Ceyhunə Abdullayeva da Balıcaya qayıdış həyəcanını yaşayanlar arasındadır. O, təəssüratlarını bölüşüb: "Bu gün keçirdiyim hissləri sözlə ifadə etmək həqiqətən çox çətindir. Özümə söz

Böyük Qayıdış

ÜSAVAT
N 68 (8678) 23 aprel 2025



lər əks-səda verəcək".

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış davam etdirilir. Ağdərə rayonunun yenidən qurulan Həsənriz kəndi növbəti sakinlərini qəbul etməyə hazırdır. Həsənriz kəndinə köç edənlər respublikanın müxtəlif yerlərində, əsasən yataqxanalarda, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdir.

Doğma yurda qayıdan sakinlər hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunduqlarına görə Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya təşəkkür ediblər. On-

Daha üç kənd sakinlərinə qucaq açdı

Hazırda Qarabağa və Şərqi Zəngəzura köçürülənlərin sayı 40 mindən çoxdur

vermişəm ki, kədərlənməyim. Çünki həm torpaqlarımız işğaldan azad edildiyi üçün, geri, doğma yurdlarımıza qayıtdığımız üçün atamızın ruhu şadıddır. Həm də illər boyu çəkdiyimiz Qarabağ həsrəti sona çatır. 11 yaşında çıxdığım Xocalıya qayıtmaq, burada yaşamaq ən böyük arzum idi. Bu gün arzuma çatdığım üçün özümü çox xoşbəxt hesab edirəm! Bir də ona görə xoşbəxtəm ki, dörd övladım bundan sonra daha öz ev-eşiylə, Həsənriz kəndinə cəmi 90

ailə (306 nəfər) yerləşdirilib.

Həsənriz kəndinə qayıdan Firqə Dadaşova buna görə çox sevincli olduqlarını bildirib. O, kənd camaatının yenidən bir araya gəlməsindən fərləndiyini qeyd edib: "Kəndimizin gözəl havası, təmiz suyu, mehriban insanları var. Uzun illər camaatımız bir-birindən aralı düşmüşdü. Şükürlər olsun ki, artıq elimiz bir yerə cəm olur. Doğma kəndimizin yenidən qurulmasına çox sevinirik. Axır ki bu dağlarda doğma sə-

lar həmçinin torpaqlarımızı işğaldan azad edən rəşadətli Azərbaycan Ordusuna, qəhrəman əsgər və zabitlərimizə minnətdarlıqlarını bildirib, bu yolda canlarından keçən şəhidlərimizə rəhmət diləyiblər.

Hazırda Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda, ora köçürülən keçmiş məcburi köçkünlərlə yanaşı, bu bölgədə aparılan layihələrin icrasında çalışan, həmçinin ayrı-ayrı dövlət qurumlarının yerli bölmələrində xidməti vəzifələrini yerinə yetirən, yenidən fəaliyyətə başlamış səhiyyə, təhsil, mədəniyyət, turizm, sənaye, energetika müəssisələrində işləyən, ümumilikdə, 40 mindən çox insan yaşayır".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

"Orada işləyən fəhlənin hər biri qəhrəmandır"

Deputat: "Qarabağda çalışanların fəaliyyətinə daha həssaslıqla yanaşılmalıdır"



Hesablama Palatasının fəaliyyəti təkcə büdcəyə rəy verilməsi və hökumətin fəaliyyətinə nəzarətin həyata keçirilməsi deyil, eləcə də ali audit orqanı olaraq, Parlamentin, deməli, xalqımızın iradəsini ifadə edən təmsilçilik hakimiyyətinin konstitusion səlahiyyətlərinin birbaşa həyata keçirilməsinə xidmət edir.

Parlamentin son iclasında çıxışı zamanı komitə sədri **Zahid Oruc** bildirib.

Komitə sədri söyləyib ki, ötən günlərdə komitədə hesa-

batın müzakirələrindən sonra media məkanına çıxan məlumat kütləsi üzərindən dövlət hakimiyyəti orqanlarının kəskin ittihamlara məruz qoyulması tam

əsassızdır: "Əminliklə demək olar ki, Hesablama Palatası peşəkarlıq səviyyəsinə görə institusional orqana çevrilib, hazırlanan rəylər obyektivdir, informativdir, beynəlxalq audit meyarlarına tam cavab verir, o cümlədən sözügedən qurumun ilk yarandığı dövrdə yaşanan arzuolunmaz praktikanı - bəzən audit təmsilçilərini mü-

vafiq hökumət orqanlarının binasına buraxmamaq hallarını bir daha xatırladıqda müqayisə olunmayan böyük inkişaf yolu keçilib.

Digər tərəfdən, ictimai və media vasitəsilə təzyiq amillərini, vəzifə mövqeyindən təsir və çəkirdirmə mexanizmlərini nəzərə alaraq Palatanın çoxşaxəli fəaliyyətinin dövləti və milli mənafələrimizə cavab verən, eləcə də maliyyə məsuliyyətini artıran və üç mühüm prinsipin - səmərəlilik, uyğunluq, maliyyə auditi meyarlarına tam cavab verdiyini söyləmək olar. Ona görə də palatanın rəhbəri hörmətli Vüqar Gülməmmədov başda olmaqla, qurumun kollektivinə Milli Məclisin xalq qarşısında mövqeyini gücləndirən fəaliyyətinə görə təşəkkür edirik.

Ötən günlərdə komitədə hesabatın müzakirələrindən sonra media məkanına çıxan məlumat kütləsi üzərindən dövlət hakimiyyəti orqanlarının kəskin ittihamlara məruz qoyulması tam

əsassızdır. Çünki bir qurumdan obyektivlik tələb edənlər, aşkarlanan büdcə pozuntuları, maliyyə intizamsızlığı, yaxud konkret qanunsuz hərəkətlərin barəsində təqdim olunan hesabat hökumətin bütün fəaliyyətinin linç edilməsi üçün çirkli məqsədlər naminə istifadə edilə bilməz. Söhbət cəza tədbirlərindən gədirsə, o haqda da konkret addımların atıldığına dair müfəssəl məlumatlar təqdim olunub.

Nəzərə alaraq ki, hesabatın maliyyə əhatəsi 8.3 milyard manat büdcə vəsaitinin auditini nəzərə tutduğundan və dövlət büdcəsinin 40 milyard manatdan çox olduğunu qeyd edərək, sənədi bütün dövlət orqanları üçün yol xəritəsi adlandırılmalıdır. Çünki auditin bütün büdcə vəsaitini əhatə edəcəyi təqdirdə pozuntuların qarşısının alınması imkanları daha böyük olardı, lakin dünyada belə praktika yoxdur. Çünki palatanın ştat tərkibinin limiti var və biz ötən il müqayisəli təhlillə onun əməkdaşlarının sayının artırılmasını təklif etmişdik.

Hesabatda diqqətinizi cəlb etmək istədiyimiz məqam qeyri-büdcə fondları ilə bağlıdır. Bilədiyiniz kimi, məhz cərimə və sanksiyalar əsasında formalaşan belə fondların istər gəlir, istərsə də xərclərinin şəffaflığına dair ictimai fikirdə çoxlu suallar yaranır. Ona görə də palatanın fəaliyyətində getdikcə büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair ictimai fikirdə çoxlu suallar yaranır. Ona görə də palatanın fəaliyyətində getdikcə büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair ictimai fikirdə çoxlu suallar yaranır. Ona görə də palatanın fəaliyyətində getdikcə büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair ictimai fikirdə çoxlu suallar yaranır.

Z.Oruc vurğulayıb ki, ikinci mühüm məsələ, Qarabağa Böyük Qayıdış proqramının icra olunması ilə bağlı

dır: "Hər birimiz qürurla bəyan edirik ki, Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə azad olunan torpaqlarda yeni Vətən quruculuğu həyata keçirilir. Əlbəttə, cəmi bir dəfə həmin bölgələrə səfər edən insan hansı ağır şərtlərdən keçərək 100 minlərlə vətəndaşımızın doğma yurdlarına dönüşünün təmin olunduğunu görə bilər. Ötən günlərdə Ağdamdan Xankəndinə, daha sonra Şuşaya gedərkən on minlərlə insanın, minlərlə texnikanın hansı miqyasda işləri gördüyünü yaxından müşahidə etmək həqiqətən təsirli hadisə idi. Bizə görə orada işləyən fəhlənin, iş icraçısının və şirkətlərin hər biri qəhrəmandır. Onlar müqəddəs əməyi təmsil edirlər və digər ərazilərdə çalışanlardan fərqləndirilməlidirlər. Ona görə də Qarabağda çalışanların fəaliyyətinə daha həssaslıqla yanaşılmalıdır.

Söhbət qurulu şəraitdə və hazır infrastrukturunu olan yerlərdə çalışmaqdan gəlmir. Ona görə də azad torpaqlarda çalışan hər bir insan üçün ödənişlərə dair meyarlar və standartların dəyişdirilməsi zəruridir. Biz sovet illərində böyük yaşıqlarımızın Mil-Muğan çöllərində gedən quruculuq işlərini necə tərənənnü etdiyini yaxşı xatırlayırıq. İndi isə inşaat meydanlarında həqiqətən xüsusi təyinatlı bir ordunun - silahsız ti-kinti briqadalarının millətimizin gələcəyi üçün fədakar əməyini görürük.

İnanıq ki, müxtəlif dövlət təftişləri də yeni Vətən quruculuğunda çalışan insanlara veriləcək. Çünki onlar 44 günlük müharibədə qəhrəmanlıq göstərən oğullarımızın müqəddəs işlərini davam etdirirlər".

Bu il aprel ayının 1-nə Azərbaycanın xarici dövlət borcunun səviyyəsi 5 milyard 75 milyon dollar təşkil edib. “Yeni Müsavat” Maliyyə Nazirliyinin 2025-ci ilin 1-ci rübü üzrə icmal və dövlət büdcələrinin icrasına (operativ) dair açıqladığı məlumata əsasən xəbər verir ki, hesabat dövründə daxili dövlət borcunun səviyyəsi 18 milyard 1,3 milyon manata bərabər olub.

Beləliklə, 1 aprel tarixinə Azərbaycanın dövlət borcu 26 milyard 628 milyon 830 min manat təşkil edib. Bu isə o deməkdir ki, son 3 ay ərzində Azərbaycanın dövlət borcu kəskin azalıb. Azalma həm daxili, həm də xarici dövlət borcunun məbləğində qeydə alınıb. Belə ki, yanvarın 1-nə olan məlumata görə, Azərbaycanın xarici dövlət borcu 5 milyard 160 milyon dollar olmuşdu. Beləliklə, ötən 3 ay ərzində borcun məbləği 95 milyon dollar azalıb.

Əsas azalma daxili borcda qeydə alınıb. Belə ki, ilin əvvəlində daxili dövlət borcunun məbləği 18 milyard 659,7 milyon manat təşkil edib. Bu isə o deməkdir ki, ötən dövrdə daxili borc 659 milyon manat azalıb.

Ümumilikdə ilin əvvəlində 27 milyard 432 milyon manat olan ümumi dövlət borcu hazırda 26 milyard 629 milyon manat olub ki, bu da 803 milyon manat azalma deməkdir.

Qeyd edək ki, son illərdə Azərbaycanın xarici borcunun azalması fonunda daxili borcun kəskin artımı qeydə alınıb. Daxili borcun artmasında 2023-cü ildə Beynəlxalq Bankın toksik aktivlərinə görə Aqrarkredit QSC-nin 9,3 milyard manatlıq borcunu dövlətin öz üzərinə götürməsi mühüm rol oynayıb. Bu qərar və Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları nəticəsində dövlətin daxili borcu 2023-cü ildə 4,2 milyard manatdan 16 milyard manata qədər yüksəlib. Maliyyə Nazirliyinin həyata keçirdiyi daxili borclanma hesabına xarici borcun azaldılması, həmçinin büdcə kəsirinin bağlanması siyasəti 2024-cü il ərzində daxili dövlət borcu 16,6 milyard manatdan 18,1 milyard manata qədər artıb. Bu artım Hesablama Palatası tərəfindən davamlı tənqid olunub. Palata hesab edirdi ki, yüksək neft-qaz qiymətləri, həmçinin qeyri-neft-qaz sektorundan vergi gəlirləri artdığı, büdcədə profisit yarandığı dövrdə bahalı daxili borclanma ilə nisbətən ucuz xarici borcların ödənməsi dövlət büdcəsinin üzərində əlavə maliyyə təzyiqi formalaşdırır.

Palatanın bu mövqeyi 2025-ci ilin əvvəlindən nəzərə alınmaqdadır. Ötən 4 aya yaxın müddətdə Maliyyə Nazirliyi nəinki yeni istiqrazlar yerləşdirməyib, əksinə, fevralın 25-də 4 istiqra-

Dövlət borcumuzda fantastik azalma

Rəsmi: 3 ayda 500 milyon dollar...



zın vaxtından əvvəl alınmasını həyata keçirib.

Qeyd edək ki, daxili borclanmanın artması dövlət büdcəsindən dövlət borcuna xidmət xərclərinin də artmasına səbəb olur. 2025-ci ilin dövlət büdcəsində dövlət borcuna və öhdəliklərinə xidmətlə bağlı xərclərin 2 milyard 399,6 milyon manat məbləğində olması nəzərdə tutulub. Maliyyə Nazirliyinin məlumatına əsasən, cari ilin 1-ci rübündə dövlət büdcəsinin dövlət borcuna xidmət xərclərindən daxili dövlət borcu üzrə 110,4 milyon manat (faiz borcu üzrə), xarici dövlət borcu üzrə 376,3 milyon manat olmaqla (əsas borc üzrə 235,8 milyon manat, faiz borcu üzrə 140,5 milyon manat), ümumilikdə 486,7 milyon manatın ödənilməsi təmin edilib.

Nazirliyin açıqladığı ortamüddətli büdcə çərçivəsinə əsasən dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclər 2026-cı ildə 2 milyard 626,9 milyon manat məbləğində proqnozlaşdırılır. 2026-cı il üzrə dövlət büdcəsində dövlət borclarına xidmətlə bağlı xərclərin 1 milyard 497,1 milyon manatını xarici dövlət borcu üzrə xərclər, o cümlədən 919,5 milyon manatını əsas borc ödənişləri, 577,6 milyon manatını faiz xərcləri təşkil edir. Daxili dövlət borcuna xidmət üçün gələn ilin büdcəsində 136,8 milyon manat əsas, 993,0 milyon manat məbləğində isə faiz xərcləri proqnozlaşdırılır.

Ortamüddətli büdcə çərçivəsinə görə, dövlət büdcə

kəsirinin maliyyələşdirilməsi üçün daxili borclanmanın ciddi şəkildə azaldılması siyasəti davam etdiriləcək. Belə ki, 2024-cü ildə kəsirin maliyyələşməsində daxili borclanmanın payı 64,5 faiz olubsa, 2025-ci ildə bu göstərici 58,2 faizə, 2026-cı ildə 45,1 faizə, 2027-ci ildə 40,8 faizə, 2028-ci ildə 37,1 faizə, 2029-cu ildə isə 25,4 faizə endiriləcək. Əvəzində büdcə kəsirinin maliyyələşdirilməsində layihə maliyyələşdirilməsi üzrə cəlb olunan xarici kreditlərin payı 2024-cü ildəki 10,5 faizdən 2029-cu ildə 53,6 faizə yüksələcək.

Sənəddə 2025-ci ilin sonunadək dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətinin yuxarı həddinin 30,0 faizdən aşağı səviyyədə saxlanılması, bu zaman xarici dövlət borcunun 10,0 milyard ABŞ dollarını üstələməməsi kimi hədəflər müəyyən edilib. 2025-ci il 1 yanvar tarixinə dövlət borcunun ÜDM-ə nisbəti 21,7 faiz təşkil edib ki, bu da büdcə qaydasının ortamüddətli dövr üzrə dövlət borcunun ÜDM-ə nisbət göstəricisinin hədəflənən yuxarı hədd göstəricisindən 8,3 faiz bənd azdır. Bununla da strategiyada nəzərdə tutulan dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətinin 30,0 faizlik yuxarı həddi gözlənilmiş olub: “Dövlət borcunun idarə edilməsi strategiyasının icrasına uyğun olaraq ölkədəki qiymətli kağızlar bazasının inkişafının dəstəklənməsi, xarici dövlət borcunun ümumi dövlət borcundakı xüsusi çəkisinin mərhələli şəkildə azaldılması və daxili borcla əvəzləndirilməsi, habelə daxili maliyyə bazasında dövlət istiqrazlarının yerləşdi-

lməsi hesabına dövlət büdcəsi kəsirinin bağlanmasına vəsaitin yönəldilməsi nəticəsində daxili dövlət borcunun səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Eyni zamanda daxili maliyyə bazasında likvidliyin daralması əlavə borc vəsaitlərinin cəlb edilmə imkanlarını məhdudlaşdırıb. Qeyd olunanlarla əlaqədar olaraq, növbəti dövr ərzində dövlət borclanmasının əsasən beynəlxalq maliyyə qurumları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində layihə maliyyələşdirilməsi vasitəsilə həyata keçirilməsinə üstünlük verilməsi nəzərdə tutulur. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən olunmuş bir sıra prioritet sahələr, o cümlədən nəqliyyat sektoru, özünü-məşğulluq və sosial müdafiənin gücləndirilməsi üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün beynəlxalq maliyyə institutlarından xarici borcun cəlb edilməsi məqsədilə müvafiq prosedurlara başlanılıb və qeyd olunan bir sıra prioritet sahələr üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə beynəlxalq maliyyə institutları ilə 2024-2025-ci illər ərzində kredit müqavilələri imzalanaraq təsdiq edilib”.

Müəyyən olunmuş bir sıra prioritet sahələr üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün beynəlxalq maliyyə institutlarından xarici borcun cəlb edilməsi məqsədilə müvafiq prosedurlara artıq başlanıldığından, imzalanacaq borc sənədləri üzrə cəlb olunacaq kredit və sərərləri kəsirin maliyyələşmə mənbəyində payının artmasını şortləndirəcək: “Yeni makro-fiskal çərçivənin tətbiqi

İnvestisiya fondlarına dair dəyişiklik

İnvestisiya fondlarına dair qanunvericilik yenidən işlənəcək.

Bu barədə Azərbaycan Mərkəzi Bankından bildirilir. Bundan əlavə, 2024-2026-cı illər üzrə “Maliyyə sektorunun inkişaf strategiyası” çərçivəsində kapital bazarında atılacaq növbəti addımlar sırasında məlumatların açıqlanması standartlarına yenidən baxılması, şəffaflıq və investorlara bərabər yanaşmanın təşviq edilməsi, bazar iştirakçıları üçün yüksək keyfiyyətli və dolğun məlumatların mövcudluğunun təmin edilməsi və istiqraz və səhm ticarətinin təkrar bazarda təşviq edilməsi daxildir.

Qeyd edilib ki, ümumilikdə strategiya üzrə kapital bazarları ilə bağlı ötən il işlərin 69,4%-i icra edilib. Burada “Kredit reytingi agentlikləri haqqında” Qanun layihəsinin hazırlanması və vençur kapital, kraudfandinq platformaları və oxşar vasitələrlə maliyyələşmə imkanlarının təmin edilməsi üçün qanunvericilik çərçivəsinin yaradılması gecikən fəaliyyət istiqamətləridir.

Mərkəzi Bank sığorta sektorunda atılacaq addımları açıqladı

Azərbaycan Mərkəzi Bankı (AMB) 2024-2026-cı illər üzrə “Maliyyə sektorunun inkişaf strategiyası” çərçivəsində sığorta sektoru üzrə atılacaq növbəti addımları açıqlayıb.

Bu barədə AMB-yə istinadən xəbər verilir ki, 2024-cü il üzrə sığorta sektoru ilə bağlı işlərin 86,2%-i icra edilib.

Qeyd edilib ki, gecikən fəaliyyət istiqamətlərinə, bank-sığorta tərəfdaşlığı (“Bancassurance”) məhsulları üzrə təkliflərin hazırlanması, müştərilərin rəqəmsal kanallarla eyniləşdirilməsi üzrə qaydaların yenilənməsi, Həyatın Yaşam Sığortası məhsulunun yenidən dizayn edilməsi daxildir.

Bununla yanaşı, sektor üzrə atılmalı olan növbəti addımlara: “Könüllü sığortalar üçün icbari sığorta məhsullarının tamamlayıcı təminat olaraq təşviq edilməsi üzrə təkliflərin hazırlanması, sərnişinlərin fərdi qəza sığortası (SFQS) məhsulunun yenidən dizayn edilməsi, sığorta agent institutunun inkişaf etdirilməsi istiqamətində yeni konsepsiyanın hazırlanması, könüllü sığorta sinifləri üzrə şərtlərin müəyyənəşdirilməsi, daşınmaz əmlakın icbari sığortası üzrə qanunvericiliyə dəyişiklik layihəsinin hazırlanması, “Sığortaçılarda korporativ idarəetmə Standartları”nın tətbiqi və monitoringi istiqamətində fəaliyyətin aparılması daxildir”.

ilə əlaqədar qarşıya qoyulmuş hədəflərə uyğun olaraq uzunmüddətli dövrdə daxili və xarici borclanma təsdiq edilmiş limitlər çərçivəsində istifadə ediləcək. Bu hədəfin təmin edilməsi üçün dövlət qiymətli kağızlarının və istiqrazlarının emissiyası ilə daxili maliyyə bazarlarının inkişaf etdirilməsinin diqqət mərkəzində saxlanılması davam edəcək”.

Növbəti dövr ərzində də beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində prioritet layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün kredit vəsaitlərinin cəlb edilməsi nəzərdə tutulur.

2025-ci ilin sonuna Azərbaycanın dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 29,0 milyard manat səviyyəsinə və ya proqnozlaşdırılan ÜDM-in 22,2 faizinə çatacağı gözlənilir. Ortamüddətli sonuna Azərbaycanın dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 32,7 milyard manat səviyyəsinə çatacağı və 2029-cu il üzrə proqnozlaşdırılan ÜDM-in 20,1 faiz səviyyəsində olacağı nəzərdə tutulur.

Səhifəni hazırladı: Dünya SAKIT



ÜS AVAT

Son səhifə

N 68 (8678) 23 aprel 2025

Bunları bilirsinizmi?

- * Dərmanı soyuq su ilə içməyin.
- * Axşam saat 5-dən sonra yemək yeməyin.
- * Yağlı yeməyi çox az qəbul edin.
- * Suyu daha çox səhər, daha az axşam için.
- * Yüklənən mobil telefondan uzaq durun.
- * Ən yaxşı yuxu vaxtı - axşam saat 10-dan səhər 6-ya kimidir.
- * Dərman içəndən sonra bir müddət uzanmayın.
- * Dünyada toyuqların sayı insanların sayından çoxdur.
- * Hər 2 həftədən bir mədəmiz yeni daxili təbəqə yaratmalıdır, yoxsa o özü özünü həzm edir.
- * Qadınlar gözlərini kişilərdən iki dəfə çox qırırlar.
- * Dolları 293 üsulla xırdalamaq olar.
- * Anadan olandan ölənə qədər gözlərimiz eyni ölçüdə qalır, qulaqlarımız və burnumuz isə həmişə böyüyür.
- * Pişiklər 100-dən çox, itlər isə cəmi 10 səs çıxarırlar.

Bu qadın 30 ildir yağış suyu içir: “Yeməklərə də qatmışam”



Trabzonun rayonunda yaşayan 3 uşaq anası Naciye Aydın illərdir hər aprel ayında yağın yağış suyunu içir. “Yağış suyu içmək ənənəsini qayınamdan öyrəndim. O, bu suyu yalnız içmək üçün yox, həm də üz yumaq və yeməklərə qatmaq üçün istifadə edirdi. Mən də onun izindən gedirəm”, - deyə Naciye xanım bildirib. Yağış yağanda evinin damına pərdə sərərək su toplayan Aydın həmin suyu süzdükdən sonra həm içir, həm də yeməklərdə istifadə edir.

Ailəsinin bu adətə qarşı çıxmasına baxmayaraq, Naciye xanım hər səhər yağış suyunu içdiyini deyir. “Uşaqlarım və həyat yoldaşım bu suyu içmək istəmirdilər, amma mən məcbur etdim. Yeməklərə də qatmışam. Sonra etiraf etdim ki, bu yağış suyudur”, - deyə gülümsəyərək əlavə edir.

Lakin mütəxəssislər məsələyə fərqli yanaşır. Prof. Dr. Bahittin Qəhvəçi bildirib ki, əvvəlki dövrlərlə müqayisədə havanın çirklənməsi səbəbindən yağış suları artıq içməyə yararlı deyil: “İndiki təbii şəraitdə yağış suyunun içilməsi sağlamlıq baxımından təhlükəlidir. Aprel yağışlarının tarixi-mədəni anlamı olsa da, praktikada istifadə risklidir”.

Erkən ölüm riskini müəyyən etməyin sadə üsulu: cəmi 30 saniyə

“Stulda əyləşməklə bağlı yarım dəqiqəlik sadə bir test erkən ölüm riskinizi göstərə bilər”. Oxu.Az-ın “HuffPost”a istinadən verdiyi məlumata görə, bu barədə britaniyalı terapevt və uzunömürlülük üzrə kitab müəllifi Don Harper danışır. Onun sözlərinə görə, bunu yoxlamaq üçün saniyəölçəni qurmaq və 30 saniyə ərzində stuldan neçə dəfə qalxıb oturma bəliyinizi saymaq lazımdır. “Məsələn, 60 yaşlı kişilər üçün orta göstərici - 14 dəfə, qadınlar üçün - 12 dəfədir. Əgər bu göstəricidən xeyli az edirsinizsə, yıxılma və erkən ölüm riski artır”, - deyə həkim xəbərdarlıq edib.

O qeyd edir ki, yaş artdıqca normal göstəricilər azalır: “65-69 yaş: kişilər - 12, qadınlar - 11 dəfə; 80-84 yaş: kişilər - 10, qadınlar - 9 dəfə; 90 yaş: kişilər - 7, qadınlar - 4 dəfə”. Don Harper vurğulayıb ki, erkən ölüm riskini balans və dözümlülük məşqləri ilə azaltmaq mümkündür.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

ABŞ-da xanım nazir qərarət edildi



Naməlum şəxs ABŞ-ın daxili təhlükəsizlik naziri Kristi Noemin çantasını oğurlayıb. Teleqraf xəbər verir ki, bu barədə CNN hüquq-mühafizə orqanlarındakı mənbələrə istinadən məlumat yayıb. Hadisə Vaşinqtonun mərkəzində, nazirin nahar etdiyi restoranda baş verib. İddiaya görə, çantada sürücülük vəsiqəsi, dərmanlar, mənzil açarları, pasport, rəsmi sənəd, kosmetik çanta və

təxminən 3000 dollar pul olub. Nazirin təhlükəsizliyini təmin edən məxfi xidmətin əməkdaşları restoranın kamerası görüntülərini yoxlayıb və çantanın tibbi maska taxan naməlum ağdərilə şəxs tərəfindən oğurlandığını müəyyən ediblər. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Eyni körpəni iki dəfə dünyaya gətirdi

Tibb dünyası daha bir möcüzənin şahidi olub. 32 yaşlı Lusit İsaak körpəsini iki dəfə dünyaya gətirib.

Publika.az xəbər verir ki, maraqlı hadisə İngiltərənin Ridinq şəhərində baş verib.

Lusinin hamiləliyinin 12-ci həftəsində müayinə zamanı yumurtalıq xərçəngi şübhəsi aşkarlanıb. Mütəxəssislər hamiləlik davam edərkən müalicə üsullarının tətbiqinin mümkün olmadığını bildiriblər.

Daha sonra riskli və dünyada nadir hallarda edilən cərrahi əməliyyat keçirilib. Lusinin uşaqlığı bədənindən çıxarılaraq təxminən 2 saat çöldə canlı saxlanılıb. Əməliyyat zamanı həkimlər qadının bədənindəki şiş toxumalarını təmizləyiblər. Daha sonra uşaqlıq yenidən bədənə yerləşdirilib və hamiləlik normal şəkildə davam edib. Körpə Rafferti bir neçə ay sonra 2 kilo 860 qram ağırlığında ikinci dəfə dünyaya gəlib.

Pələng uşağı nənənin əlindən alaraq parçaladı



Hindistanın Cəypur şəhərində pələng ailəsi ilə birlikdə məbəddən qayıdan uşağa hücum edib. Teleqraf xəbər verir ki, bu barədə NDTV məlumat yayıb. Məlumata görə, olay zamanı 7 yaşlı Kartik Suman atası və nənəsi ilə birgə olub. Nənə bildirib ki, məbəddən qayıdarkən Sumanın əlindən tutub. Qəfil pələng yola atılıb. Vəhşi heyvan dişlərini uşağın boynuna batırıb, onu nənəsinin əlindən alıb kolların içinə sürükləyib.

Bütün bunlar uşağın atasının gözləri qarşısında baş verib. Uşağın qalıqları tapılaraq ailəsinə təhvil verilib. Bu faciədən sonra məbədə gedən yolun mühafizəsi gücləndirilib.

Hər beş kişidən biri bu xəstəlikdən əziyyət çəkir

Hər beş kişidən biri qidalanma pozuntusundan əziyyət çəkir.

Publika.az xəbər verir ki, beynəlxalq alimlər qrupu Kanada ilə ABŞ-da gənc kişi və yeniyetmələrin (15-35 yaş arası) 21%-dən çoxunun qidalanma pozuntusunun meyarlarına cavab verdiyini müəyyən edib. Araşdırma “Eating Behaviors” jurnalında dərc olunub.

1500-dən çox respondentin iştirak etdiyi sorğunun təhlili əsasında tədqiqatçılar müəyyən ediblər ki, ən çox rast gəlinən problem bulimiya (5,8%), ən az rastlanan isə anoreksiya (0,34%). Daha yüksək bədən kütləsi indeksi pozuntusunun daha kritik həddə olması ilə əlaqələndirilib. “Kişilər, xüsusən də artıq çəkisi olanlar risk altındadırlar”, - deyərək araşdırmanın apancı müəllifi Kayl T.Ganson bildirib.

Rusiyada bir neçə gün yuxuda olan məktəbli qız xilas edildi

Rusiyanın Moskva vilayətində həkimlər bir neçə gün yuxuda olan yeniyetmə qızı xilas ediblər. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə Moskva Regional Ana və Uşaqların Müdafiəsi Mərkəzinin mətbuat xidməti məlumat yayıb. Məlumata görə, ailə üzvləri gün ərzində qızı oyada bilməyiblər. Uşaq təcili olaraq xəstəxanaya yerləşdirilib. Həkimlər bütün lazımi müayinələri aparıblar, lakin nə zərər, nə də beyin zədəsi aşkar olunub. Bir neçə gün ərzində həkimlər mərkəzi sinir sistemini stimullaşdırmağa yönəlmiş terapiya aparıblar və yalnız bundan sonra qız ayılıb. Rusiyalı psixiatr Kristina Şkuratovanın sözlərinə görə, ətraflı müayinə zamanı ciddi affektiv pozğunluq aşkarlanıb. Məktəbdəki stress və şəxsi problemlər səbəbindən yeniyetmənin səhhəti pisləşib. Müalicədən sonra qız evə buraxılıb.

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, “Son dəqiqə” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500